

Compensatie van huishoudens voor hoge energieprijzen

Verkenning van zes maatregelen

Committed to the Environment

Compensatie van huishoudens voor hoge energieprijzen

Verkenning van zes maatregelen

Delft, CE Delft, Augustus 2022

Publicatienummer: 22.220299.103

Energierkening / Compensatie / Huishoudens / Energiegebruik / Inkomen / Kosten / Woningen /

Deze notitie is opgesteld door: Pien van Berkel, Frans Rooijers en Katja Kruit

CE Delft

Committed to the Environment

CE Delft draagt met onafhankelijk onderzoek en advies bij aan een duurzame samenleving. Wij zijn toonaangevend op het gebied van energie, transport en grondstoffen. Met onze kennis van techniek, beleid en economie helpen we overheden, NGO's en bedrijven structurele veranderingen te realiseren. Al 40 jaar werken betrokken en kundige medewerkers bij CE Delft om dit waar te maken.

Samenvatting

Aanleiding en doel

Sinds eind 2021 zijn de energieprijzen sterk toegenomen. De oorlog in Oekraïne zet de gasmarkt verder onder druk, met een nog verdere stijging van de energieprijzen als gevolg. De energieleverancier Eneco vindt het belangrijk dat het energiegebruik van huishoudens duurzamer wordt en tegelijkertijd betaalbaar blijft. Daarom is Eneco op zoek naar manieren waarop de Rijksoverheid huishoudens kan compenseren voor de gestegen energiekosten, zonder dat dit ten koste gaat van de prikkel om te verduurzamen.

In deze notitie verkennen we zes mogelijke compensatiemaatregelen. We vergelijken ze op verschillende aspecten:

- Doelgroep: worden huishoudens gecompenseerd die hier het meeste baat bij hebben?
- Uitvoerbaarheid (voor de energieleverancier, gemeente, Belastingdienst).
- Effect op inkomensgroepen;
- Effect op overheidsfinanciën.
- Effect op energiebesparing: zorgt de maatregel voor een prikkel om te verduurzamen (energiezuinig gedrag en verduurzamingsmaatregelen)?

Bevindingen

Belangrijkste voor- en nadelen van de compensatiemaatregelen

De maatregel **sociaal energietarief** houdt in dat huishoudens met een laag inkomen (tot 120% van het sociaal minimum) een gereduceerd energietarief krijgen. Deze maatregel is specifiek gericht op de huishoudens die de meeste risico lopen hun energierekening bij stijgende energieprijzen niet meer te kunnen betalen, namelijk huishoudens met een laag inkomen en een hoog energiegebruik. De overige maatregelen uit deze notitie houden geen rekening met het energiegebruik van huishoudens, waardoor ook huishoudens compensatie ontvangen die dit niet nodig hebben (omdat zij bijvoorbeeld in een nul-op-de-meterwoning wonen). De maatregel ‘sociaal energietarief’ kent echter ook een belangrijk nadeel: bij huishoudens die in aanmerking komen voor dit gereduceerd tarief, neemt de prikkel om zuinig met energie om te gaan af en duurt het langer voordat verduurzamingsmaatregelen zich terugverdienen. Daarnaast stelt Energie-Nederland (2022a) dat het sociaal tarief kan leiden tot financiële risico’s voor energieleveranciers, doordat niet alle energieleveranciers vanwege verschillende inkoopposities volledig worden gecompenseerd en energieleveranciersenergieleveranciers het misgelopen bedrag zelf moeten voorschieten.

Voor de **energietoeslag uitgekeerd door gemeenten** voor huishoudens met een laag inkomen (tot 120% van het sociaal minimum) is veel uitvoeringscapaciteit bij gemeenten nodig, terwijl deze al onder druk staat. Ook geldt hierbij het risico dat de compensatie niet aan energie wordt besteed, waardoor huishoudens bij de jaarafrekening alsnog in de problemen kunnen komen. Hetzelfde geldt voor de **energietoeslag gekoppeld aan de zorgtoeslag**. Deze maatregel houdt in dat huishoudens die zorgtoeslag ontvangen, maandelijks een gecombineerde zorg-/energietoeslag ontvangen. Twee voordelen van deze maatregel zijn:

1. De groep huishoudens die compensatie ontvangt, is niet beperkt tot huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum.
2. Er is geen sprake van ‘alles of niets’: de compensatie wordt geleidelijk afgebouwd naarmate het inkomen toeneemt.

De maatregel **generieke verhoging van de teruggave energiebelasting** (ook wel ‘heffingskorting’ of ‘vermindering energiebelasting’ genoemd) betekent dat het vaste bedrag dat alle huishoudens in Nederland jaarlijks terugkrijgen, voor alle huishoudens wordt verhoogd. Deze compensatiemaatregel is weliswaar het gemakkelijkst uitvoerbaar, maar ook veruit het minst doelmatig. Dit komt doordat veel huishoudens worden gecompenseerd die dit niet nodig hebben, waardoor de kosten voor het Rijk hoog oplopen.

De **verhoging van de teruggave energiebelasting voor huishoudens met een laag inkomen** houdt in dat enkel huishoudens met een laag inkomen een verhoging van de teruggave energiebelasting ontvangen. Deze maatregel kent de meeste voordelen ten opzichte van de andere maatregelen die we in deze notitie hebben verkend:

- de maatregel gaat niet ten koste van de prikkel om energie te besparen;
- het compensatiebedrag komt direct ten goede aan de energierekening;
- als het Portaal voor Inkomensafhankelijke Huurverhoging kan worden gebruikt voor de inkomensvoets, kan de extra benodigde uitvoeringscapaciteit bij de Belastingdienst waarschijnlijk worden beperkt en kunnen ook middeninkomens gecompenseerd worden.

De maatregel **budget/voucher voor energiekosten** kent vergelijkbare voordelen als de verhoogde teruggave energiebelasting voor huishoudens met een laag inkomen. Echter vraagt deze maatregel meer inspanningen van huishoudens (voor het aanvragen en het inleveren van de voucher) en van de uitvoeringsorganisaties.

Verduurzamingsmaatregelen ook belangrijk voor betaalbaarheid energierekening

Alle maatregelen die we in deze notitie hebben besproken, zijn gericht op financiële compensatie en werken enkel zolang de financiële ondersteuning duurt. Om huishoudens met een laag inkomen te compenseren voor de extra energiekosten in januari 2022 ten opzichte van de energierekening in 2021, is per huishouden gemiddeld € 1.591 nodig. Bij het prijspeil van juli 2022 is de gemiddelde stijging van de energielasten volgens Energie-Nederland (Energie-Nederland, 2022b) nog hoger. We gaan er hierbij vanuit dat het energiegebruik van huishoudens gelijk blijft. In werkelijkheid zullen huishoudens met de huidige hoge energieprijzen waarschijnlijk ook zelf actie ondernemen om hun energiegebruik terug te dringen.

Als de energieprijzen hoog blijven en het Rijk deze wil blijven compenseren, betekent dit een jaarlijks terugkerende kostenpost. Een hoge energierekening wordt echter niet alleen veroorzaakt door hoge energieprijzen, maar bijvoorbeeld ook door slechte isolatie of niet-energiezuinige apparaten. Ondersteuning in de vorm van verduurzamingsmaatregelen is dus ook een kansrijke oplossingsrichting voor huishoudens met een hoog energiegebruik. De investeringskosten van verduurzamingsmaatregelen als isolatie en het overschakelen op duurzame warmtetechnieken zijn weliswaar hoog, maar ze hebben een structureel, blijvend effect.

Overzichtstabel

Maatregel	Voordelen	Nadelen/aandachtspunten
Energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen	<ul style="list-style-type: none"> – Relatief lage kosten voor het Rijk 	<ul style="list-style-type: none"> – Wordt één keer per jaar uitgekeerd, energierekening is maandelijks. – Risico dat compensatie niet aan energie wordt besteed. – Uitvoeringscapaciteit bij gemeenten staat onder druk – Niet alle huishoudens automatisch in beeld. Een deel moet zich zelf melden en kan compensatie mislopen. – Ook huishoudens met inkomen >120% hebben moeite met betalen van de energierekening. – Risico op armoedeval.¹
Energietoeslag gekoppeld aan zorgtoeslag (inkomensafhankelijk)	<ul style="list-style-type: none"> – Compenseert ook een relatief grote groep huishoudens met inkomen >120% van het sociaal minimum. – Geen sprake van ‘alles of niets’: hoogte van de toeslag beweegt mee met inkomen. – Benodigde uitvoeringscapaciteit bij Belastingdienst naar verwachting beperkt. 	<ul style="list-style-type: none"> – Risico dat compensatie niet aan energie wordt besteed (tenzij uitgekeerd in de vorm van een voucher). – (Beperkt) risico op armoedeval.
Hogere teruggave energiebelasting (variant a - alle huishoudens)	<ul style="list-style-type: none"> – Gemakkelijk uitvoerbaar voor energieleveranciers. – Compensatie verrekend met energierekening. 	<ul style="list-style-type: none"> – Zeer hoge kosten voor het Rijk omdat dit een generieke maatregel is die ook huishoudens compenseert die dit niet nodig hebben.
Hogere teruggave energiebelasting (variant b - enkel huishoudens met een laag inkomen)	<ul style="list-style-type: none"> – Relatief lage kosten voor het Rijk. – Compensatie verrekend met energierekening. – Als bestaand portaal kan worden gebruikt voor inkomenstoets: <ul style="list-style-type: none"> • Benodigde uitvoeringscapaciteit Belastingdienst naar verwachting beperkt. • Mogelijkheid om huishoudens met middeninkomens te compenseren. 	<ul style="list-style-type: none"> – Extra inspanningen vereist bij energieleveranciers voor aanpassen systeem. – Risico op armoedeval.
Sociaal energietarief	<ul style="list-style-type: none"> – Zeer gericht: huishoudens met een laag inkomen en hoog energiegebruik ontvangen de meeste compensatie. – Relatief lage kosten voor het Rijk. – Benodigde uitvoeringscapaciteit bij Belastingdienst naar verwachting beperkt (als portaal kan worden gebruikt). – Compensatie verrekend met energierekening. 	<ul style="list-style-type: none"> – Veel extra inspanningen vereist bij energieleveranciers voor opzetten nieuw systeem. – Prikkel om energie te besparen neemt af en langere terugverdiëntijd verduurzamingsmaatregelen. – Ook huishoudens met inkomen >120% hebben moeite met betalen van de energierekening. – Risico op armoedeval.
Budget/voucher voor energie-kosten	<ul style="list-style-type: none"> – Relatief lage kosten voor het Rijk. – Compensatie verrekend met energierekening. 	<ul style="list-style-type: none"> – Actie vereist van huishoudens, waardoor sommige huishoudens compensatie mislopen. – Extra inspanningen vereist bij Belastingdienst, organisatie als RVO en energieleveranciers. – Ook huishoudens met inkomen >120% hebben moeite met betalen van de energierekening. – Risico op armoedeval.

¹ Van een armoedeval is sprake wanneer mensen er in inkomen op achteruitgaan wanneer zij bijvoorbeeld vanuit een uitkering gaan werken en inkomensafhankelijke voorzieningen verliezen (CPB & SCP, 2020). Dit zorgt voor een risico dat huishoudens toeslagen en voorzieningen moeten terugbetalen op het moment dat zij meer gaan verdienen (SER, 2021).

Inhoud

1	Inleiding	6
1.1	Aanleiding en doel	6
1.2	Aanpak	6
1.3	Leeswijzer	6
2	Huidige compensatiemaatregelen	7
2.1	Lagere energiebelasting op elektriciteit in 2022	7
2.2	Hogere teruggave energiebelasting	7
2.3	Tijdelijk lagere btw op energie	8
2.4	Eenmalige energietoeslag	8
2.5	SPUK-middelen aanpak energiearmoede	9
3	Mogelijke compensatiemaatregelen	11
3.1	Energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen	11
3.2	Energietoeslag gekoppeld aan zorgtoeslag (inkomensafhankelijk)	14
3.3	Hogere teruggave energiebelasting (variant a - alle huishoudens)	16
3.4	Hogere teruggave energiebelasting (variant b - enkel huishoudens met een laag inkomen)	17
3.5	Sociaal tarief	20
3.6	Budget/voucher voor energiekosten	22
4	Effect op inkomensgroepen	24
4.1	Methode	24
4.2	Effect van de maatregelen op inkomensgroepen	25
4.3	Conclusies	27
5	Conclusies	29
5.1	Doelgroep en bereik	29
5.2	Uitvoerbaarheid	30
5.3	Effect op inkomensgroepen	30
5.4	Effect op overheidsfinanciën	31
5.5	Effect op energiebesparing	32
5.6	Conclusie	33
	Literatuur	35

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Sinds eind 2021 zijn de energieprijzen sterk toegenomen. Onder meer door een koude winter, beperkte gasvoorraden en een toenemende vraag naar gas na de coronapandemie. De oorlog in Oekraïne zet de gasmarkt verder onder druk, met een nog verdere stijging van de energieprijzen als gevolg. De rijksoverheid neemt verschillende maatregelen om de stijgende energieprijzen te compenseren, waaronder de vermindering energiebelasting, de eenmalige energietoeslag en de tijdelijke btw-verlaging op energie. Deze maatregelen zijn niet structureel van aard: het is nog niet bekend of en welke maatregelen de rijksoverheid vanaf 2023 wil inzetten om huishoudens te compenseren voor hoge energieprijzen.

Energieleverancier Eneco vindt het belangrijk dat het energiegebruik van huishoudens duurzamer wordt en tegelijkertijd betaalbaar blijft. Daarom is Eneco op zoek naar manieren waarop de Rijksoverheid huishoudens kan compenseren voor gestegen energiekosten, zonder dat dit ten koste gaat van de prikkel om te verduurzamen. Het energiebedrijf heeft CE Delft gevraagd een notitie op te stellen waarin verschillende compensatiemogelijkheden worden vergeleken.

1.2 Aanpak

In deze notitie verkennen wij de volgende mogelijke compensatiemaatregelen:

1. Energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen.
2. Energietoeslag gekoppeld aan zorgtoeslag (inkomensafhankelijk).
3. Hogere teruggave energiebelasting (variant a - alle huishoudens).
4. Hogere teruggave energiebelasting (variant b - enkel huishoudens met een laag inkomen).
5. Sociaal energietarief.
6. Budget/voucher voor energiekosten.

We vergelijken de verschillende compensatiemaatregelen op een aantal aspecten:

- Doelgroep: worden de huishoudens gecompenseerd die hier het meeste baat bij hebben?
- Uitvoerbaarheid (voor de energieleverancier, gemeente, Belastingdienst).
- Effect op inkomensgroepen.
- Effect op de overheidsfinanciën.
- Effect op energiebesparing: zorgt de maatregel voor een prikkel om te verduurzamen (energiezuinig gedrag en verduurzamingsmaatregelen)?

Om de voor- en nadelen van de verschillende maatregelen in beeld te brengen, hebben we een literatuurstudie uitgevoerd. Om iets te kunnen zeggen over de uitvoerbaarheid van de maatregelen, hebben we contact gehad met medewerkers van een gemeente en van Eneco.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de huidige compensatiemaatregelen. In Hoofdstuk 3 geven we per maatregel een korte beschrijving van wat deze inhoudt. Ook gaan we in op de doelgroep, uitvoering, het effect op energiebesparing en eventuele aandachtspunten. In Hoofdstuk 4 gaan we in op het effect van de compensatiemaatregelen op verschillende inkomensgroepen. Hoofdstuk 5 sluit deze notitie af met de conclusies.

2 Huidige compensatiemaatregelen

De rijksoverheid heeft verschillende maatregelen getroffen om de gestegen energieprijzen (gedeeltelijk) te compenseren. In dit hoofdstuk geven wij een beschrijving van de huidige compensatiemaatregelen. Deze maatregelen zijn vooralsnog incidenteel en gelden alleen voor het jaar 2022.

Kosten voor het Rijk van de accijnsverlaging op benzine en diesel

In dit hoofdstuk bespreken we de huidige maatregelen waarmee het Rijk huishoudens tegemoet wil komen bij het betalen van de energierekening. Echter zijn niet alleen de prijzen van gas en elektriciteit toegenomen, maar ook van brandstof. Daarom heeft het kabinet besloten de accijns op benzine en diesel met 21% te verlagen voor de periode 1 april 2022 tot en met 31 december 2022. Dat betekent voor benzine een verlaging van € 0,173 per liter en voor diesel € 0,111 per liter. Voor deze maatregel is voor de negen maanden in 2022 ruim € 1.026 miljoen gereserveerd (Ministerie van SZW, 2022b).

2.1 Lagere energiebelasting op elektriciteit in 2022

De energiebelasting op elektriciteit is in 2022 met € 0,057 per kWh verlaagd (Belastingdienst, lopend-b). Dit scheelt een huishouden met een gemiddeld energiegebruik² € 137 in 2022. De energiebelastingen voor 2030 zijn nog niet bekend.

Tabel 1 - Overzicht lagere energiebelasting op elektriciteit

Overzicht lagere energiebelasting op elektriciteit	
Doelgroep	Alle huishoudens
Aantal huishoudens in de doelgroep	8.043.443 (CBS, 2021)
Uitvoering door	Energieleveranciers
Totale kosten voor het Rijk	€ 1.102 miljoen
Kosten per huishouden voor het Rijk	€ 137
Compensatie per huishouden	€ 137
Effect op energiebesparing	De prijs van elektriciteit neemt af, dus de maatregel geeft geen prikkel om elektriciteit te besparen. Wel wordt elektrisch verwarmen en koken door het lagere belastingtarief op elektriciteit aantrekkelijker, dus indirect kan deze maatregel leiden tot besparing op het gasverbruik.

2.2 Hogere teruggave energiebelasting

De Belastingdienst ziet een deel van het energiegebruik als basisbehoefte. Over dat deel hoeven huishoudens geen belasting te betalen. Om huishoudens te compenseren voor stijgende energielasten, is deze belastingvrije voet in de energiebelasting (ook wel 'heffingskorting' of 'vermindering energiebelasting' genoemd) in 2022 verhoogd van € 560 naar € 825 (Milieu Centraal, lopend-a). Hierdoor betalen huishoudens en bedrijven in 2022 € 265 minder belasting (Rijksoverheid, lopend-f). Met ingang van 1 januari 2023 wordt de teruggave energiebelasting weer verlaagd (Ministerie van Financiën, 2021).

² De Rijksoverheid gaat uit van een gemiddeld verbruik van 1.170 m³ gas en 2.384 kWh elektriciteit (Rijksoverheid, lopend-f).

Tabel 2 - Overzicht hogere teruggave energiebelasting

Overzicht hogere teruggave energiebelasting	
Doelgroep	Alle huishoudens
Aantal huishoudens in de doelgroep	8.043.443 (CBS, 2021)
Uitvoering door	Energieleveranciers
Totale kosten voor het Rijk	€ 2.132 miljoen
Kosten per huishouden voor het Rijk	€ 265
Compensatie per huishouden	€ 265 (onafhankelijk van energiegebruik)
Effect op energiebesparing	Maatregel heeft nauwelijks effect op de prikkel om energie te besparen, want compensatiebedrag is onafhankelijk van het energiegebruik.

2.3 Tijdelijk lagere btw op energie

Sinds 1 juli 2022 is de btw op energie (aardgas, elektriciteit en stadsverwarming) voor een half jaar verlaagd van 21% naar 9%. Hierdoor betalen huishoudens in 2022 gemiddeld € 140 minder btw op energie (Rijksoverheid, lopend-f).

Tabel 3 - Overzicht lage btw op energie

Overzicht lage btw op energie	
Doelgroep	Alle huishoudens
Aantal huishoudens in de doelgroep	8.043.443 (CBS, 2021)
Uitvoering door	Energieleveranciers
Totale kosten voor het Rijk	€ 1.126 miljoen (voor een half jaar)
Kosten per huishouden voor het Rijk	€ 140
Compensatie per huishouden	€ 140 (bij gemiddeld energiegebruik). Hoe hoger het energiegebruik, hoe hoger het compensatiebedrag.
Effect op energiebesparing	De prijs van energie neemt af, dus de maatregel geeft geen prikkel om energie te besparen.

2.4 Eenmalige energietoeslag

Huishoudens met een laag inkomen ontvangen, naast de korting op de energiebelasting, via hun gemeente in 2022 een eenmalige energietoeslag. Hiertoe heeft het kabinet besloten op 10 december 2021 (MinSZW, 2022b). Het kabinet heeft het budget dat is gereserveerd voor de eenmalige energietoeslag opgehoogd naar € 679 miljoen. Dit betekent dat het richtbedrag van de toeslag kon worden verhoogd van € 200 naar € 800 (MinSZW, 2022b). Daarnaast heeft het kabinet € 175 miljoen extra vrijgemaakt voor de uitvoering van de eenmalige energietoeslag door gemeenten (MinSZW, 2022a). Het budget dat is gereserveerd voor de eenmalige energietoeslag wordt ingezet op het bereiken van maximaal 800.000 huishoudens (MinSZW, 2022b).

De doelgroep van deze compensatiemaatregel zijn huishoudens met een inkomen van maximaal 120% van het sociaal minimum (Rijksoverheid, lopend-a), maar gemeenten hebben de bevoegdheid om zelf invulling te geven aan wat zij verstaan onder een laag inkomen. De rijksoverheid raadt aan om aan te sluiten bij het lokale minimale beleid. Zodoende wordt in sommige gemeenten een laag inkomen niet gedefinieerd als 120%, maar als 130 of 140% van het sociaal minimum. Huur-, zorg- en kinderopvangtoeslag worden niet als inkomen aangemerkt (Stimulansz, 2022).

Huishoudens met een IOAW- of IOAZ-uitkering³ krijgen de toeslag automatisch. Andere groepen, zoals werkenden en zelfstandigen met een minimuminkomen en AOW'ers zonder aanvullend pensioen, moeten de eenmalige energietoeslag zelf aanvragen bij hun gemeente (Rijksoverheid, 2022a).

Tabel 4 - Overzicht eenmalige energietoeslag

Overzicht eenmalige energietoeslag	
Doelgroep	Huishoudens met een laag inkomen
Aantal huishoudens in de doelgroep	800.000
Uitvoering door	Gemeenten
Totale kosten voor het Rijk	€ 854 miljoen
Kosten per huishouden voor het Rijk	€ 1.068 (gemiddeld)
Compensatie per huishouden	€ 800
Effect op energiebesparing	Maatregel heeft geen effect op de prikkel om energie te besparen.

De eenmalige energietoeslag is in juli 2022 verhoogd met € 500 (van € 800 naar € 1.300) (Rijksoverheid, lopend-b). Het budget is daarvoor verhoogd met € 550 miljoen. Hiervan is € 500 miljoen bedoeld voor de verstrekking van de aanvulling en € 50 miljoen voor de extra uitvoeringskosten. Ook is de looptijd verlengd tot en met 30 juni 2023 (Stimulansz, 2022).

2.5 SPUK-middelen aanpak energiearmoede

Gemeenten hebben een specifieke rijksuitkering (SPUK) ontvangen om huishoudens te ondersteunen bij het nemen van energiebesparende maatregelen. Het kabinet heeft begin 2022 € 150 miljoen verdeeld over gemeenten, naar rato van het aantal huishoudens dat te maken heeft met energiearmoede (MinBZK, 2021). Op 25 mei 2022 meldde minister De Jonge in zijn brief aan de Tweede Kamer dat gemeenten aanvullende middelen krijgen voor de bestrijding van energiearmoede en dat hiertoe in 2022 € 150 miljoen additioneel beschikbaar wordt gesteld (MinBZK, 2022).

Gemeenten krijgen een grote mate van vrijheid bij de besteding van de SPUK-middelen, zolang de aanpak maar tot doel heeft de energierekening te verlagen van huishoudens die te maken (kunnen) hebben met energiearmoede (MinBZK, 2021). Gemeenten kunnen bijvoorbeeld kleine energiebesparende maatregelen (zoals radiatorfolie of een waterbesparende douchekop) beschikbaar stellen aan huishoudens, maar ook grotere isolatiemaatregelen (zoals vloer- of spouwmuurisolatie) toepassen. Een gemeente mag de SPUK-middelen ook inzetten voor een energieadvies of voor gedragstips door een energiecoach. Vanwege de verscheidenheid aan mogelijke maatregelen en activiteiten, kunnen we geen inschatting maken van het effect van deze maatregel op energiebesparing en de besparing op de energierekening.

³ IOAW staat voor Inkomensvoorziening voor oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers. IOAZ staat voor Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen. De IOAW- en IOAZ-uitkering vult het (gezins)inkomen aan tot bijstandsniveau (Rijksoverheid, lopend-c).

Tabel 5 - Overzicht SPUK-middelen aanpak energiearmoede

Overzicht SPUK-middelen aanpak energiearmoede	
Doelgroep	Huishoudens met energiearmoede
Aantal huishoudens in de doelgroep	550.000 ⁴
Uitvoering door	Gemeenten
Totale kosten voor het Rijk	€ 300 miljoen in 2022
Kosten per huishouden voor het Rijk	€ 545 in 2022 (gemiddeld)
Compensatie per huishouden	Afhankelijk van aanpak gemeente
Effect op energiebesparing	Inzet van SPUK-middelen moet energiebesparing als gevolg hebben, maar door breed scala aan mogelijke maatregelen is het precieze effect niet in te schatten.

⁴ Het Rijk baseert zich hier op onderzoek van TNO (2021). Huishoudens met energiearmoede worden gedefinieerd als huishoudens met een laag inkomen en hoge energiekosten en/of die wonen in een huis met relatief lage energetische kwaliteit.

3 Mogelijke compensatiemaatregelen

In dit hoofdstuk beschrijven we zes manieren waarop huishoudens gecompenseerd kunnen worden voor stijgende energieprijzen. Per maatregel gaan we in op:

- De **doelgroep**: is het een generieke maatregel (compenseert alle huishoudens) of gericht op specifieke doelgroepen (bijvoorbeeld huishoudens met lage inkomens of met een hoog energiegebruik)?
- De **uitvoerbaarheid** voor de energieleverancier, gemeente, Belastingdienst.
- Het **effect op energiebesparing**: heeft de maatregel effect op de energierekening? Zorgt de maatregel voor een prikkel voor huishoudens om zuiniger met energie om te gaan? Zorgt de maatregel voor een prikkel om verduurzamingsmaatregelen te nemen? (Bijvoorbeeld isolatiemaatregelen of overschakelen op duurzame warmtealternatieven);
- Eventuele **aandachtspunten**.

Om de maatregelen onderling te vergelijken, hanteren we per maatregel hetzelfde compensatiebedrag. Hierbij gaan we ervan uit dat de 20% huishoudens met de laagste inkomens de gemiddelde extra kosten vanwege de hoge energieprijzen volledig vergoed krijgen. De extra kosten waar huishoudens met de laagste 20% inkomens mee te maken krijgen, bedragen gemiddeld € 1.591 per jaar (zie berekening in Hoofdstuk 4). Afhankelijk van de maatregel krijgen ook huishoudens met hogere inkomens een deel van de extra kosten vergoed. Uit een analyse van Energie-Nederland (2022b) blijkt dat de stijging van de energielasten op basis van het prijspeil van juli 2022 nog veel hoger op kan lopen. Huishoudens met een inkomen tot € 50.000 per jaar zouden worden geconfronteerd met een gemiddelde stijging van € 2.800 per jaar (Energie-Nederland, 2022a).

3.1 Energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen

Beschrijving van de maatregel

Deze maatregel is gebaseerd op de eenmalige energietoeslag in 2022, zoals beschreven in Paragraaf 2.4. Echter gaan we er hier van uit dat het compensatiebedrag voor huishoudens met een laag inkomen niet € 800 bedraagt, maar € 1.591.

Doelgroep

Deze maatregel is gericht op huishoudens met een laag inkomen. Het Rijk verstaat hieronder: huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. Maar gemeenten hebben de bevoegdheid om zelf invulling te geven aan wat zij verstaan onder een laag inkomen. Tabel 6 laat zien met welk inkomen 120% van het sociaal minimum overeenkomt.

Tabel 6 - Hoeveel is 120% van het sociaal minimum?

Leefvorm	Netto maandinkomen (inclusief vakantietoeslag)	Netto jaarinkomen (inclusief vakantietoeslag)
Alleenstaand, 21 jaar tot pensioenleeftijd	€ 1.310	€ 15.730
Alleenstaande ouder, 21 jaar tot pensioenleeftijd	€ 1.310	€ 15.730
Gehuwd of samenwonend, 21 jaar tot pensioenleeftijd	€ 1.872	€ 22.458
Alleenstaand en gepensioneerd	€ 1.456	€ 17.468
Gehuwd of samenwonend en gepensioneerd	€ 1.971	€ 23.653

Bron: Netto maandinkomen naar leefvorm (Rijksoverheid, lopend-a).

Paragraaf 2.4 beschreef al dat huishoudens met een IOAW- of IOAZ-uitkering de eenmalige energietoeslag in 2022 automatisch uitgekeerd krijgen, maar dat andere groepen (waar- onder werkenden en zelfstandigen met een minimuminkomen en AOW'ers zonder aanvul- lend pensioen) de eenmalige energietoeslag zelf moeten aanvragen bij hun gemeente. Veel huishoudens die mogelijk recht hebben op deze energietoeslag en deze zelf dienen aan te vragen, hebben zich echter nog niet gemeld bij de gemeente (Rijksoverheid, 2022b).

Uitvoering

Huishoudens die voor de energietoeslag in aanmerking komen, ontvangen de energietoeslag via hun gemeente. Voor de uitvoering van de energietoeslag door gemeenten wordt in 2022 door het kabinet € 175 miljoen vrijgemaakt. We gaan ervan uit dat circa 800.000 huis- houdens in de doelgroep vallen, net zoals bij de eenmalige energietoeslag die in 2022 uitgekeerd werd. Dit betekent dat de kosten (uitvoeringskosten + toeslag) voor het Rijk € 1.810 per huishouden bedragen.

De eenmalige energietoeslag van 2022 geldt als categoriale bijzondere bijstand (in onder- staand kader gaan we in op het verschil tussen algemene en bijzondere bijstand en het verschil tussen categoriale en individuele bijzondere bijstand). Normaliter mogen gemeen- ten geen categoriale bijzondere bijstand verlenen. Het Rijk moet dus een juridische mogelijkheid bieden voor een categoriale verstrekking.

Het alternatief is dat gemeenten huishoudens ondersteunen via de individuele bijzondere bijstand. Echter moet dan worden getoetst op allerlei zaken om te bepalen of een huishouden in aanmerking komt en zo ja, voor welk compensatiebedrag. Het vraagt veel werk om de aanvragen bijzondere bijstand te beoordelen. En dat terwijl in de brief van minister Schouten over de voortgang van de energietoeslag staat dat gemeenten nu al moeite hebben om de uitvoering van de energietoeslag rond te krijgen (Ministerie van SZW, 2022a). Dit komt onder andere doordat veel tijd gaat zitten in het afhandelen van de individuele aanvragen van huishoudens die nog niet in beeld waren bij de gemeente.

Algemene en bijzondere bijstand

De Participatiewet kent twee vormen van bijstand: algemene bijstand en bijzondere bijstand. Algemene bij- stand is bedoeld voor de algemeen noodzakelijke kosten van het bestaan. Bijzondere bijstand is bedoeld om te voorzien in de uit bijzondere omstandigheden voortvloeiende noodzakelijke kosten van het bestaan.

Energiekosten vallen onder de algemeen noodzakelijke bestaanskosten. Bijzondere bijstand voor energiekosten is in principe dus niet mogelijk, tenzij de kosten voortvloeien uit bijzondere omstandigheden. Het kabinet vindt dat bij de huidige onverwachte en ongekend sterke stijging van de energieprijzen sprake is van extra kosten vanwege bijzondere omstandigheden (Stimulansz, 2022).

Categoriale en individuele bijzondere bijstand

De eenmalige energietoeslag van 2022 geldt als categoriale bijzondere bijstand. Dit betekent dat de bijstand wordt verstrekt aan een hele groep met een bepaald kenmerk (in dit geval huishoudens met een laag inkomen). Dit betekent wel dat de gemeente, in tegenstelling tot bij individuele bijzondere bijstand, niet de mogelijkheid heeft om te beoordelen of het huishouden daadwerkelijk is geconfronteerd met een sterk gestegen energie- rekening en of de financiële situatie het toelaat om deze energierekening te kunnen betalen (Stimulansz, 2022). Er is gekozen voor categoriale bijzondere bijstand om de toeslag snel te kunnen verstrekken en de uitvoeringskosten te beperken.

Voor het uitkeren van de energietoeslag aan huishoudens is extra uitvoeringscapaciteit nodig bij gemeenten. De uitvoeringslast bij gemeenten is echter al groot en gemeenten lopen net als veel andere sectoren tegen hun grenzen aan bij het vervullen van vacatures, vanwege de toenemende krapte op de arbeidsmarkt (Ministerie van SZW, 2022a). Volgens Stimulansz (2022) zou de energietoeslag de druk op gemeenten echter ook kunnen

verlichten, doordat deze het beroep op de individuele bijzondere bijstand deels kan voorkomen.

Effect op energiebesparing

De energietoeslag is niet afhankelijk van het energiegebruik/de hoogte van de energierekening en heeft dus geen effect op de prikkel om energie te besparen. Hoge energieprijzen geven wel een prikkel om energie te besparen. Bij deze maatregel blijven de energieprijzen gelijk. Bij de huidige hoge energieprijzen is er voor huishoudens een sterke prikkel om zuinig met energie om te gaan. Ook verdienen verduurzamingsmaatregelen zoals isolatie en duurzame warmtetechnieken zich sneller terug.

Aandachtspunten bij deze maatregel

- De energietoeslag wordt één keer per jaar uitgekeerd, terwijl de energierekening maandelijks moet worden betaald. Ook valt de uitkering van de energietoeslag niet samen met de eindafrekening van de energienota.
- Huishoudens die nog niet bij de gemeente in beeld zijn, moeten de energietoeslag zelf aanvragen. De huishoudens die dit niet doen, worden met deze maatregel niet bereikt.
- Risico op armoedeval, zie onderstaand kader.

De armoedeval

Het specifiek richten van compensatiemaatregelen op huishoudens met lage inkomens heeft als voordeel dat de compensatie terechtkomt bij de huishoudens die hier het meeste baat bij hebben. Het beperken van compensatiemaatregelen tot huishoudens met lage inkomens kan echter een risico opleveren: de armoedeval. Van een armoedeval is sprake wanneer mensen er in inkomen op achteruitgaan wanneer zij bijvoorbeeld vanuit een uitkering gaan werken, als gevolg van het (gedeeltelijke) verlies van inkomensafhankelijke voorzieningen (CPB & SCP, 2020). CPB en SCP stellen dat bij bedragen van enkele duizenden euro's per jaar de armoede voor de laagste inkomens sterk gereduceerd kan worden, maar dat tegelijkertijd een forse armoedeval kan ontstaan. Als huishouden boven de gehanteerde inkomensgrenzen uitkomen, worden zij immers gekort op de toeslag of kan de toeslag volledig komen te vervallen.

Uit de verkenning van de Sociaal-Economische Raad 'Werken zonder armoede' (SER, 2021) blijkt dat de kans op een armoedeval wordt vergroot door het samenspel van landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende regelingen. Landelijke toeslagen worden meestal geleidelijk afgebouwd naarmate het inkomen toeneemt. De gemeentelijke toeslagen vallen vaak gelijktijdig weg bij een vaste inkomensgrens. Dit zorgt voor een risico dat huishoudens toeslagen en voorzieningen terug moeten betalen op het moment dat huishoudens meer gaan verdienen (SER, 2021).

Overzicht

Tabel 7 - Overzicht energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen

Overzicht energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen	
Doelgroep	Huishoudens met een laag inkomen (tot 120% van het sociaal minimum)
Aantal huishoudens in de doelgroep	800.000
Uitvoering door	Gemeenten
Effect op de overheidsfinanciën	Kosten compensatie huishoudens: € 1.273 miljoen Uitvoeringskosten gemeenten: € 175 miljoen Totaal: € 1.448 miljoen
Compensatie per huishouden	€ 1.591
Effect op energiebesparing	Maatregel heeft geen effect op de prikkel om energie te besparen.

3.2 Energietoeslag gekoppeld aan zorgtoeslag (inkomensafhankelijk)

Beschrijving van de maatregel

In plaats van een energietoeslag die via de gemeente wordt uitgekeerd aan huishoudens met een laag inkomen (zie Paragraaf 3.1), kan de energietoeslag ook gekoppeld worden aan de bestaande zorgtoeslag. De zorgtoeslag is een maandelijkse bijdrage van de overheid om de zorgverzekering betaalbaar te houden. De overheid kan een vergelijkbare bijdrage doen om de energierekening van huishoudens betaalbaar te houden. De zorgtoeslag wordt dan opgehoogd en huishoudens die een zorgtoeslag krijgen, krijgen dan een gecombineerde zorg- en energietoeslag. Als de energietoeslag op deze manier wordt vormgegeven, is deze inkomensafhankelijk: hoe lager het inkomen, hoe hoger het toeslagbedrag.

Alleenstaanden kunnen maximaal € 111 per maand aan zorgtoeslag krijgen, of € 212 per maand als twee personen in het huishouden meetellen voor de toeslagen (Belastingdienst Toeslagen, 2021). Het merendeel van de huishoudens dat in aanmerking komt voor de zorgtoeslag bestaat uit eenpersoonshuishoudens (Ministerie van Financiën, 2022). De exacte verdeling tussen eenpersoonshuishoudens en tweepersoonshuishoudens is echter niet openbaar beschikbaar. Op basis van Figuur 3 in (Ministerie van Financiën, 2022) nemen we aan dat 80% van de huishoudens die zorgtoeslag ontvangen, bestaat uit eenpersoonshuishoudens en de overige 20% uit tweepersoonshuishoudens. Voor een gemiddeld huishouden bedraagt het maximale compensatiebedrag dus € 131.⁵ Het compensatiebedrag is naast de grootte van het huishouden ook afhankelijk van het inkomen. Dit betekent dat niet alle huishoudens die voor de toeslag in aanmerking komen, het volledige compensatiebedrag ontvangen. Het gemiddelde bedrag per huishouden is € 98 per maand.⁶

We nemen hier aan dat huishoudens die de maximale zorgtoeslag ontvangen, ook de maximale energietoeslag ontvangen van € 1.591 per jaar of € 133 per maand. Dit maandbedrag komt vrijwel overeen met de maximale zorgtoeslag. Daarom gaan we ervan uit dat de kosten van de energietoeslag voor het Rijk overeenkomen met de kosten van de zorgtoeslag (de raming voor de zorgtoeslag in 2022 is € 5,5 miljard (Ministerie van Financiën, 2022)).

Doelgroep

De energietoeslag wordt gekoppeld aan de zorgtoeslag. Dit betekent dat de doelgroep dezelfde is als de doelgroep van de zorgtoeslag. In 2021 (recentst beschikbare jaar) werden 4,7 miljoen zorgtoeslagen betaald (Belastingdienst Toeslagen, lopend-a). Om in aanmerking te komen voor de zorgtoeslag, mag het inkomen in 2022 niet hoger zijn dan € 31.998, of een gezamenlijk inkomen van € 40.944 als twee personen in het huishouden meetellen voor de toeslagen (toeslagpartners). Ook mag het vermogen van huishoudens niet te hoog zijn (maximaal € 120.020 of € 151.767 bij twee toeslagpartners) (Belastingdienst Toeslagen, lopend-b). Personen kunnen enkel zorgtoeslag ontvangen als zij een Nederlandse zorgverzekering hebben. Het is voor iedereen in Nederland verplicht om een basiszorgverzekering te hebben (Rijksoverheid, lopend-d).

⁵ $80\% * € 111 + 20\% * € 212 = € 131,20$.

⁶ Raming zorgtoeslag voor 2022: € 5,5 miljard (Ministerie van Financiën, 2022), aantal zorgtoeslagen in 2021 (recentst beschikbare jaar): 4,7 miljoen (Belastingdienst Toeslagen, lopend-a). $€ 5,5 \text{ miljard} / 4,7 \text{ miljoen huishoudens} = € 1.170$ per jaar, oftewel € 97 per maand.

Uitvoering

De Belastingdienst is verantwoordelijk voor de uitvoering van de zorgtoeslag en zou in dit geval ook de inkomensafhankelijke energietoeslag op zich nemen. We nemen daarom aan dat de energietoeslag slechts beperkt effect heeft op de uitvoeringscapaciteit bij de Belastingdienst.

Alternatief: uitkeren van de energietoeslag via voucher

Als de energietoeslag maandelijks samen met de zorgtoeslag wordt overgemaakt, bestaat het risico dat de compensatie niet wordt gebruikt voor het betalen van de energierekening. Een oplossing hiervoor zou zijn om de compensatie via een voucher uit te keren. Dit zou als volgt vormgegeven kunnen worden:

- de Belastingdienst geeft de adressen van huishoudens die zorgtoeslag ontvangen door aan bijvoorbeeld RVO en geeft hierbij aan op welk percentage van de maximale toeslag het huishouden recht heeft;
- RVO stuurt de vouchers aan de betreffende huishoudens of hun energieleveranciers;
- de energietoeslag wordt verrekend met de energierekening.

Effect op energiebesparing

De energietoeslag is niet afhankelijk van het energiegebruik/de hoogte van de energierekening en zorgt niet voor een extra prikkel om energie te besparen. Hoge energieprijzen geven wel een prikkel om energie te besparen. Bij deze maatregel blijven de energieprijzen gelijk. Bij de huidige hoge energieprijzen is er voor huishoudens een sterke prikkel om zuinig met energie om te gaan. Ook verdienen verduurzamingsmaatregelen zoals isolatie en duurzame warmtetechnieken zich sneller terug.

Aandachtspunten bij deze maatregel

- Risico op armoedeval (zie Paragraaf 3.1);
- Huishoudens die bestaan uit meerdere personen (maar die geen toeslagpartners zijn) krijgen dubbele compensatie. Als hiervoor gecorrigeerd moet worden, leidt dit tot hogere uitvoeringskosten. Het merendeel van de huishoudens die zorgtoeslag ontvangt zijn echter eenpersoonshuishoudens (Ministerie van Financiën, 2022).
- Als de energietoeslag samen met de zorgtoeslag wordt uitgekeerd, bestaat het risico dat de compensatie niet wordt gebruikt voor het betalen van de energierekening. Het uitkeren van de energietoeslag in de vorm van een voucher zorgt echter voor hogere uitvoeringskosten bij de energieleverancier, de Belastingdienst en een organisatie als RVO.

Overzicht

Tabel 8 - Overzicht energietoeslag gekoppeld aan zorgtoeslag (inkomensafhankelijk)

Overzicht energietoeslag gekoppeld aan zorgtoeslag (inkomensafhankelijk)	
Doelgroep	Huishoudens met personen die zorgtoeslag ontvangen
Aantal huishoudens in de doelgroep	4,7 miljoen
Uitvoering door	Belastingdienst
Effect op de overheidsfinanciën	€ 5,5 miljard (exclusief uitvoeringskosten Belastingdienst)
Compensatie per huishouden	Afhankelijk van het aantal personen per huishouden
Effect op energiebesparing	Maatregel heeft geen effect op de prikkel om energie te besparen.

3.3 Hogere teruggave energiebelasting (variant a - alle huishoudens)

Beschrijving van de maatregel

In 2022 is aangekondigd dat de teruggave van de energiebelasting (ook wel ‘heffingskorting’ of ‘vermindering energiebelasting’ genoemd) tijdelijk omhooggaat met € 265, van € 560 euro naar € 825, zie ook Paragraaf 2.2. Wij gaan er hier van uit dat het compensatiebedrag niet met € 265, maar met € 1.591 omhooggaat. Dit zijn de gemiddelde extra kosten waarmee huishoudens met een laag inkomen worden geconfronteerd als gevolg van de hoge energieprijzen.

Doelgroep

De (verhoging van) de teruggave energiebelasting geldt voor alle huishoudens in Nederland. Deze maatregel compenseert alle huishoudens met hetzelfde bedrag, onafhankelijk van de hoogte van het inkomen of de energierekening. Deze maatregel is dus niet specifiek gericht op het compenseren van doelgroepen in een bepaalde woonsituatie. Het voordeel hiervan is dat ook huishoudens met middeninkomens die moeite hebben met het betalen van de energierekening, worden gecompenseerd.

De teruggave energiebelasting vormt een relatief groter deel van het inkomen van huishoudens uit de lagere inkomensgroepen (IBO, 2021). Uit een evaluatie van de energiebelasting (CE Delft & Ecorys, 2021) blijkt dan ook dat de belastingvermindering nivellerend werkt (gaat ongelijkheid tegen) en vooral impact heeft bij huishoudens met een laag inkomen.

Uitvoering

Het verhogen van de teruggave energiebelasting voor alle huishoudens met hetzelfde bedrag zorgt niet voor veel extra werk voor de energieleverancier. De hoogte van de teruggave energiebelasting is vrij gemakkelijk aan te passen/op te hogen in het bestaande systeem.

De energieleverancier verrekent de teruggave energiebelasting met de energierekening van huishoudens. Als de energieleverancier tijdig op de hoogte is van een verhoging van de teruggave energiebelasting, wordt dit meegenomen bij het berekenen van het maandelijkse voorschotbedrag. Ook kunnen huishoudens hun termijnbedrag tussentijds aanpassen. Als de teruggave energiebelasting niet wordt meegenomen in het maandelijkse voorschot, wordt deze verrekend met de jaarnota.

Effect op energiebesparing

Huishoudens met een (zeer) laag verbruik zouden door een verhoging van de belastingvermindering geld toe kunnen krijgen op de energierekening. Uit de evaluatie van de energiebelasting (CE Delft & Ecorys, 2021) blijkt echter dat de teruggave energiebelasting nauwelijks ten koste is gegaan van de prikkel om energie te besparen. Dit komt doordat de belastingvermindering onafhankelijk is van het energiegebruik. Hoge energieprijzen geven wel een prikkel om energie te besparen. Bij deze maatregel blijven de energieprijzen gelijk. Bij de huidige hoge energieprijzen is er voor huishoudens een sterke prikkel om zuinig met energie om te gaan. Ook verdienen verduurzamingsmaatregelen zoals isolatie en duurzame warmtetechnieken zich sneller terug.

Aandachtspunten bij deze maatregel

- Doordat de compensatie ook terecht komt bij huishoudens met een hoog inkomen, zijn de kosten voor het Rijk hoog; de doeltreffendheid is hoog, doordat geen huishoudens buiten beeld blijven, maar de doelmatigheid zodoende laag.

Overzicht

Tabel 9 - Overzicht hogere teruggave energiebelasting (variant a - alle huishoudens)

Overzicht hogere teruggave energiebelasting (variant a - alle huishoudens)	
Doelgroep	Alle huishoudens
Aantal huishoudens in de doelgroep	8.043.443 (CBS, 2021)
Uitvoering door	Energieleveranciers
Effect op de overheidsfinanciën	€ 12.797 miljoen
Extra uitvoeringskosten voor energieleveranciers	Zeer beperkt
Compensatie per huishouden	€ 1.591
Effect op energiebesparing	Maatregel heeft nauwelijks effect op de prikkel om energie te besparen, want compensatiebedrag is onafhankelijk van het energiegebruik.

3.4 Hogere teruggave energiebelasting (variant b - enkel huishoudens met een laag inkomen)

Beschrijving van de maatregel

De maatregel beschreven in Paragraaf 0 kan ook zo worden vormgegeven dat de teruggave energiebelasting alleen bij huishoudens met een laag inkomen wordt verhoogd. De teruggave energiebelasting voor de huishoudens die buiten de doelgroep vallen, blijft dan gelijk aan het oorspronkelijke bedrag (€ 560).

Deze maatregel kan eventueel ook zo worden vormgegeven dat huishoudens die buiten de doelgroep van deze maatregel vallen jaarlijks € 825 aan teruggave energiebelasting ontvangen, net zoals in 2022 het geval was. Het compensatiebedrag voor deze huishoudens bedraagt dan € 265.⁷ De extra kosten voor het Rijk om de huishoudens buiten de doelgroep te compenseren met dit bedrag, bedragen jaarlijks circa € 1.920 miljoen.⁸

Doelgroep

Deze maatregel is gericht op huishoudens met een laag inkomen, bijvoorbeeld huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. Als de maatregel op deze manier wordt vormgegeven, leidt dit tot een doelmatiger inzet van middelen, omdat de compensatie terecht komt bij de huishoudens die hier het meeste baat bij hebben.

⁷ € 825 - € 560 = € 265.

⁸ Totaal aantal huishoudens in Nederland: 8.043.443 (CBS, 2021). Huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum (doelgroep van deze maatregel): 800.000. Aantal huishoudens buiten de doelgroep (en dat dus extra compensatie van € 265 per jaar ontvangt): 8.043.443 - 800.000 = 7.243.433. Extra kosten voor het Rijk: 7.243.433 * € 265 = € 1.920 miljoen.

Uitvoering

Het verhogen van de teruggave energiebelasting voor een specifieke doelgroep kost een energieleverancier veel extra werk door de grote operationele impact. Eneco schat in dat voor het aanpassen van het systeem honderdduizenden euro's nodig zijn. Voor kleinere energieleveranciers zijn dit relatief hogere lasten. De looptijd van het opzetten van een nieuw systeem bedraagt volgens Eneco circa drie tot vier maanden. Ook komen er nieuwe vaste kosten bij kijken, bijvoorbeeld voor het actualiseren van de doelgroep als het inkomen van huishoudens verandert.

Het is niet wenselijk/mogelijk om de inkomensstoets bij energieleveranciers neer te leggen, om verschillende redenen:

- Energieleveranciers zijn private partijen. Het zou niet wenselijk zijn dat het callcenter van een energieleverancier vragen moet beantwoorden over waarom huishoudens al dan niet in aanmerking komen voor compensatie.
- Gemeenten en de Belastingdienst beschikken al over gegevens over inkomens en uitkeringen van huishoudens.
- Privacywetgeving: bij de huidige privacywetgeving is er geen grondslag voor het uitwisselen van gegevens met betrekking tot inkomen zonder toestemming van de klant. Ook beschikken energieleveranciers niet over BSN-nummers van hun klanten.

Om deze redenen zou de energieleverancier informatie van de Belastingdienst moeten krijgen over welke huishoudens in aanmerking komen voor de extra teruggave. Dit vraagt om uitvoeringscapaciteit bij de Belastingdienst. De energieleverancier verrekent de teruggave energiebelasting met de energierekening van huishoudens.

Alternatief: via het Portaal voor Inkomensafhankelijke Huurverhoging

Om de uitvoeringsdruk bij de Belastingdienst te beperken, stelt Energie-Nederland (de branchevereniging voor partijen die stroom, gas en warmte produceren, leveren en verhandelen) voor om het Portaal voor Inkomensafhankelijke Huurverhoging⁹ te gebruiken voor de inkomensstoets (Energie-Nederland, 2022a). Volgens Energie-Nederland kan dit portaal mogelijk ook gebruikt worden door huishoudens om de hogere teruggave energiebelasting aan te vragen. Het portaal toetst in welke inkomenscategorie huishoudens vallen (laag inkomen, middeninkomen en hoog inkomen), zie Tabel 10 voor de inkomensgrenzen die in het portaal worden gehanteerd om huishoudens in te delen in de verschillende inkomenscategorieën. Het portaal zou zo kunnen worden vormgegeven dat huishoudens hun energieleverancier aangeven en de betreffende energieleverancier automatisch op de hoogte wordt gebracht van de inkomenscategorie van het huishouden.

---

⁹ Via het Portaal voor de Inkomensafhankelijke Huurverhoging van de Belastingdienst kunnen verhuurders informatie bij de Belastingdienst opvragen om te beoordelen of de huurprijs van woningen met een geregelde huurovereenkomst extra mag worden verhoogd volgens de wetgeving voor Inkomensafhankelijke Huurverhoging (Belastingdienst, lopend-a).

Tabel 10 - Inkomenscategorïeën in het Portaal voor Inkomensafhankelijke Huurverhoging.

	Inkomenscategorïe		
	Lage inkomens	Middeninkomens	Hoge inkomens
Eenpersoonshuishoudens	≤ € 47.948	> € 47.948 ≤ 56.527	> € 56.527
Meerpersoonshuishoudens	≤ € 55.486	> € 55.486 ≤ 75.369	> € 75.369
Inkomenscategorïe die wordt verstrekt	Laag	Midden	Hoog

Bron: (Belastingdienst, 2022).

Het voordeel van het gebruiken van dit portaal is dat niet alleen onderscheid wordt gemaakt tussen lage inkomens en overige inkomens, maar dat ook middeninkomens op deze manier gecompenseerd kunnen worden. Huishoudens met lage inkomens worden dan met het volledige bedrag (€ 1.591) gecompenseerd en middeninkomens bijvoorbeeld met de helft van dit bedrag.

Een aandachtspunt bij het gebruik van het Portaal voor Inkomensafhankelijke Huurverhoging voor de inkomensstoets, is dat er waarschijnlijk een wettelijke grondslag moet komen voor de uitwisseling van gegevens voor de inkomensafhankelijke vermindering energiebelasting, en de Wet belastingen op milieugrondslag moet waarschijnlijk worden aangepast (Energie-Nederland, 2022b).

Effect op energiebesparing

Huishoudens met een (zeer) laag verbruik zouden door een verhoging van de belastingvermindering geld toe kunnen krijgen op de energierekening. Uit de evaluatie van de energiebelasting (CE Delft & Ecorys, 2021) blijkt echter dat de teruggave energiebelasting nauwelijks ten koste is gegaan van de prikkel om energie te besparen. Dit komt doordat de belastingvermindering onafhankelijk is van het energiegebruik. Hoge energieprijzen geven wel een prikkel om energie te besparen. Bij deze maatregel blijven de energieprijzen gelijk. Bij de huidige hoge energieprijzen is er voor huishoudens een sterke prikkel om zuinig met energie om te gaan. Ook verdienen verduurzamingsmaatregelen zoals isolatie en duurzame warmtetechnieken zich sneller terug.

Aandachtspunten bij deze maatregel

- Risico op armoedeval, zie Paragraaf 3.1.

Overzicht

Tabel 11 - Overzicht hogere teruggave energiebelasting (variant b - enkel huishoudens met een laag inkomen)

Overzicht hogere teruggave energiebelasting (variant b - enkel huishoudens met een laag inkomen)	
Doelgroep	Huishoudens met een laag inkomen (tot 120% van het sociaal minimum)
Aantal huishoudens in de doelgroep	800.000
Uitvoering door	Energieleveranciers en Belastingdienst (inkomenstoets)
Effect op de overheidsfinanciën	€ 1.273 miljoen (excl. uitvoeringskosten Belastingdienst)
Extra uitvoeringskosten voor energieleveranciers	Hoog
Compensatie per huishouden	€ 1.591
Effect op energiebesparing	Maatregel heeft nauwelijks effect op de prikkel om energie te besparen, want compensatiebedrag is onafhankelijk van het energiegebruik.

3.5 Sociaal tarief

Beschrijving van de maatregel

In België wordt het sociaal tarief (ook wel sociale maximumprijs genoemd) als maatregel ingezet om bepaalde huishoudens te helpen om hun elektriciteits- of aardgasrekening te betalen. Het sociaal tarief is een gunstig tarief voor elektriciteit en/of aardgas. Het sociaal tarief is hetzelfde in heel België, ongeacht de energieleverancier of de netbeheerder. Het sociaal tarief wordt vier keer per jaar berekend door de federale regulator voor energie (de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas - CREG) (FOD Economie, lopend). Stijgende marktprijzen sijnepen beperkt door in de tarifiering. Tabel 12 geeft de huidige hoogte van het sociaal tarief weer.

Tabel 12 - Hoogte van het sociaal tarief in België

Type	Prijs (excl. btw) in Q2 2022 (1 juli tot en met 30 september)
Elektriciteit	€ 0,23/kWh
Aardgas	€ 0,26/m ³ ¹⁰

Bron: (CREG, lopend-b).

In deze notitie gaan wij uit van een sociaal tarief van € 0,15 per kWh elektriciteit en € 0,80 per m³ aardgas. Dit zijn de energieprijzen van 2021. De energieprijzen van 2022 zijn gemiddeld € 0,40 per kWh elektriciteit en € 1,71 per m³ aardgas (Milieu Centraal, lopend-b). Het compensatiebedrag is dus € 0,25 per kWh elektriciteit en € 0,94 per m³ aardgas.

Doelgroep

Deze maatregel is gericht op huishoudens met een laag inkomen, bijvoorbeeld huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. Hoe hoger het energiegebruik van huishoudens (bijvoorbeeld doordat zij in een slecht geïsoleerde woning wonen of relatief hoge energiebehoeften hebben), hoe meer compensatie zij ontvangen. De compensatie komt dus terecht bij de huishoudens die hier de meeste baat bij hebben.

Doelgroep van het sociaal tarief in België

Het sociaal tarief wordt in België toegekend aan personen die bepaalde uitkeringen of tegemoetkomingen krijgen. Hieronder vallen bijvoorbeeld huishoudens met een tegemoetkoming voor ouderen of personen met een handicap. Ook huishoudens met personen die een leefloon¹¹ ontvangen, hebben recht op het sociaal tarief. Huurders van een sociale huurwoning die is aangesloten op een collectieve aardgasinstallatie, hebben meestal ook recht op het sociaal tarief.

In de verschillende gewesten (Vlaamse Gewest, Waalse Gewest, Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en Duitstalige Gemeenschap) gelden soms net andere voorwaarden (CREG, lopend-b). In Vlaanderen bijvoorbeeld, hebben personen met een verhoogde tegemoetkoming voor gezondheidszorgen ook recht op het sociaal tarief in de periode van februari 2021 tot eind september 2022 (Vlaanderen, lopend-b).

¹⁰ Het sociaal tarief voor aardgas is € 0,02918 per kWh, oftewel € 8,11 per GJ (1 kWh = 0,0036 GJ). Om dit om te rekenen naar een getal dat vergelijkbaar is met de Nederlandse aardgasprijs, gebruiken we de calorische onderwaarde van aardgas in Nederland (0,03165 GJ/m³). Daarmee komen we uit op een prijs van € 0,26 per m³. In werkelijkheid is de calorische waarde van aardgas in België hoger dan in Nederland, namelijk tussen de 0,0343 en 0,04601 GJ/m³ (CREG, lopend-a).

¹¹ Inwoners van België hebben recht op een leefloon als hun inkomen onvoldoende is en zij niet in staat zijn die toestand te veranderen (Vlaanderen, lopend-a).

Uitvoering

Belgische huishoudens die tot de doelgroep behoren, krijgen het sociaal tarief automatisch toegekend. De Federale Overheidsdienst Economie verzamelt alle gegevens en brengt de energieleveranciers om de drie maanden op de hoogte bij welke huishoudens het sociaal tarief moet worden toegepast (FOD Economie, lopend). Huurders van appartementen van een woningcorporatie krijgen het sociaal tarief niet automatisch. Zij moeten hiervoor contact opnemen met hun woningcorporatie (CREG, lopend-b).

In Nederland zou de Belastingdienst de gegevens kunnen verzamelen en de energieleveranciers op de hoogte kunnen brengen welke huishoudens recht hebben op het sociaal tarief. Het toepassen van een sociale tarief voor specifieke doelgroepen kost een energieleverancier veel extra werk door de grote operationele impact (zie ook Paragraaf 3.4). Eneco schat in dat voor het opzetten van een nieuw systeem, honderdduizenden euro's nodig zijn. De looptijd van het opzetten van een nieuw systeem bedraagt drie tot vier maanden. Ook komen er nieuwe vaste kosten bij kijken, bijvoorbeeld voor het actualiseren van de doelgroep als het inkomen van huishoudens verandert.

Het is niet wenselijk/mogelijk om de inkomensstoets bij energieleveranciers neer te leggen, om verschillende redenen (zie Paragraaf 3.4). Mogelijk kan bij deze maatregel, net zoals bij de maatregel 'inkomensafhankelijke teruggave energiebelasting', het Portaal voor Inkomensafhankelijke Huurverhoging gebruikt worden voor de inkomensstoets (zie Paragraaf 3.4).

Effect op energiebesparing

Bij deze maatregel is het compensatiebedrag afhankelijk van het energiegebruik van de huishoudens. Huishoudens met een hoog energiegebruik ontvangen de meeste compensatie. Deze maatregel zorgt ervoor dat de prijs van energie afneemt. Dit heeft als gevolg dat de prikkel om energie te besparen afneemt en verduurzamingsmaatregelen zich minder snel terugverdienen.

Aandachtspunten bij deze maatregel

- De hoogte van het sociaal tarief is voor alle energieleveranciers gelijk. Energieleveranciers worden door het Rijk gecompenseerd voor het verschil tussen het sociaal tarief en het markttarief. Echter stelt Energie-Nederland dat door de verschillende inkoopposities van de energieleveranciers, niet alle energieleveranciers volledig worden gecompenseerd, wat leidt tot financiële risico's (Energie-Nederland, 2022a). Ook moeten energiebedrijven het misgelopen bedrag voorschieten, en is compensatie pas na afloop mogelijk (Energie-Nederland, 2022a). Deze aandachtspunten worden ook genoemd door de Federatie van de Belgische Elektriciteits- en Gasbedrijven (FEBEG, 2020).
- Risico op armoedeval (zie Paragraaf 3.1).

Overzicht

Tabel 13 - Overzicht sociaal tarief

Overzicht sociaal tarief	
Doelgroep	Huishoudens met een laag inkomen (120% van het sociaal minimum)
Aantal huishoudens in de doelgroep	800.000
Uitvoering door	Energieleveranciers en Belastingdienst (inkomenstoets)
Effect op de overheidsfinanciën	€ 1.273 miljoen (excl. uitvoeringskosten Belastingdienst)
Extra uitvoeringskosten energieleveranciers	Hoog
Compensatie per huishouden	Compensatie gas: € 1.054 ¹² (gemiddeld; afhankelijk van verbruik) Compensatie elektriciteit: € 537 ¹³ (gemiddeld; afhankelijk van verbruik) Totaal: € 1.591 (gemiddeld; afhankelijk van verbruik)
Effect op energiebesparing	De prikkel om energie te besparen neemt af.

3.6 Budget/voucher voor energiekosten

Beschrijving van de maatregel

Huishoudens zouden ook gecompenseerd kunnen worden voor hoge energiekosten met een budget of voucher, op een manier die vergelijkbaar is met het bestaande STAP-budget.¹⁴ Werkenden en werkzoekenden kunnen het STAP-budget aanvragen bij het Rijk. Het is een subsidie (max. € 1.000 per jaar) die gebruikt kan worden voor een training, cursus of opleiding (Rijksoverheid, lopend-e). Mensen kunnen de STAP-subsidie aanvragen met hun DigiD via het portaal van het UWV.

Huishoudens zouden de voucher voor energiekosten ook met hun DigiD via een portaal kunnen aanvragen. Het voordeel van een voucher is dat huishoudens het bedrag niet eerst zelf hoeven voor te schieten en dat de compensatie wordt gebruikt waarvoor deze bedoeld is: het betalen van de energierekening.

Doelgroep

Deze maatregel kan worden ingericht voor alle huishoudens of voor specifieke doelgroepen. In deze notitie gaan we ervan uit dat de doelgroep bestaat uit huishoudens met een laag inkomen, bijvoorbeeld huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. De compensatie komt dus terecht bij de huishoudens die hier het meeste baat bij hebben, wat leidt tot een doelmatig inzet van middelen.

Uitvoering

De maatregel zou uitgevoerd kunnen worden door een organisatie als RVO: huishoudens loggen met hun DigiD in bij het portaal van RVO en krijgen een voucher. Deze voucher kunnen zij bij hun energieleverancier inleveren. De energieleverancier verrekent de compensatie met de energierekening.

¹² Gemiddeld gasverbruik 20% huishoudens met de laagste inkomens: 1.121 m³ per jaar.

¹³ Gemiddeld elektriciteitsverbruik 20% huishoudens met de laagste inkomens: 2.150 kWh per jaar.

¹⁴ STAP staat voor Stimulering Arbeidsmarkt Positie.

Effect op energiebesparing

Het budget/de voucher voor energiekosten is niet afhankelijk van het energiegebruik/de hoogte van de energierekening en zorgt niet voor een extra prikkel om energie te besparen. Hoge energieprijzen geven wel een prikkel om energie te besparen. Bij deze maatregel blijven de energieprijzen gelijk. Bij de huidige hoge energieprijzen is er voor huishoudens een sterke prikkel om zuinig met energie om te gaan. Ook verdienen verduurzamingsmaatregelen zoals isolatie en duurzame warmtetechnieken zich sneller terug.

Aandachtspunten bij deze maatregel

- Huishoudens moeten de voucher zelf aanvragen. De huishoudens die dit niet doen, worden met deze maatregel niet bereikt.
- Risico op armoedeval, zie Paragraaf 3.1.

Overzicht

Tabel 14 - Overzicht budget/voucher voor energiekosten

Overzicht budget/voucher voor energiekosten	
Doelgroep	Huishoudens met een laag inkomen (120% van het sociaal minimum)
Aantal huishoudens in de doelgroep	800.000
Uitvoering door	Belastingdienst, organisatie als RVO en energieleveranciers
Effect op de overheidsfinanciën	€ 1.273 miljoen (excl. uitvoeringskosten Belastingdienst en organisatie als RVO)
Extra uitvoeringskosten energieleveranciers	Hoog
Compensatie per huishouden	€ 1.591
Effect op energiebesparing	Maatregel heeft nauwelijks effect op de prikkel om energie te besparen, want compensatiebedrag is onafhankelijk van het energiegebruik.

4 Effect op inkomensgroepen

In dit hoofdstuk analyseren we de zes compensatiemogelijkheden op de effecten voor lage/midden/hoge inkomensgroepen.

4.1 Methode

We geven het effect van de (zeer) hoge energieprijzen weer voor drie inkomensgroepen: de 20% huishoudens met de laagste inkomens, de 20% huishoudens met de hoogste inkomens en de huishoudens daartussenin, zie Tabel 15. Gegevens over gemiddeld energiegebruik zijn niet zomaar te downloaden via het CBS. We hebben deze bepaald op basis van gegevens uit het WoonOnderzoek Nederland (WoON) uit 2018. Dit is een steekproefonderzoek dat elke drie jaar wordt uitgevoerd door het CBS. Recentelijk is het WoON-onderzoek 2021 gepubliceerd. Het kan dus zijn dat de cijfers uit Tabel 15 niet precies overeenkomen met de recentste gegevens.

Tabel 15 - Gemiddeld energiegebruik van huishoudens naar inkomen

	20% huishoudens met de laagste inkomens (jaarlijks inkomen tot € 23.911)	Overige huishoudens (jaarlijks inkomen tussen € 23.911 - € 82.591)	20% huishoudens met de hoogste inkomens (jaarlijks inkomen vanaf € 82.591)
Elektriciteitsverbruik (kWh/jaar)	2.150	2.861	3.938
Gasverbruik (m ³ /jaar)	1.121	1.351	1.745

Bron: bewerking op WoON2018 (CBS).

We gaan uit van een referentie van € 0,80 per m³ gas en € 0,15 per kWh elektriciteit. Dit zijn de energieprijzen van 2021 (Milieu Centraal, lopend-b). Voor contracten die in 2022 zijn afgesloten, zijn de gemiddelde prijzen € 1,74 per m³ gas en € 0,40 per kWh elektriciteit (Milieu Centraal, lopend-b). Deze prijzen hanteren we in het scenario 'zeer hoge prijzen'. In het scenario 'hoge prijzen' hanteren we de gemiddelde prijzen van het referentie-scenario en het scenario 'zeer hoge prijzen', zie Tabel 16.

Tabel 16 - Gas- en elektriciteitsprijzen in de verschillende scenario's

Scenario	Gasprijs per m ³	Elektriciteitsprijs per kWh
Referentie (energieprijzen 2021)	€ 0,80	€ 0,15
Hoge prijzen	€ 1,27	€ 0,28
Zeere hoge prijzen (energieprijzen 2022)	€ 1,74	€ 0,40

Tabel 17 laat zien met welke extra kosten huishoudens worden geconfronteerd in de scenario's 'hoge prijzen' en 'zeer hoge prijzen'.

Tabel 17 - Extra energiekosten voor huishoudens ten opzichte van referentiescenario

	Extra kosten ten opzichte van energieprijzen 2021	
	Scenario hoge prijzen	Scenario zeer hoge prijzen
20% huishoudens met de laagste inkomens	€ 796	€ 1.591
Overige huishoudens	€ 993	€ 1.985
20% huishoudens met de hoogste inkomens	€ 1.312	€ 2.625

In de volgende paragrafen gaan we ervan uit dat de gemiddelde extra energiekosten bij huishoudens met een laag inkomen volledig worden vergoed. Afhankelijk van de maatregel krijgen ook huishoudens met hogere inkomens een deel van de extra kosten vergoed.

4.2 Effect van de maatregelen op inkomensgroepen

In deze paragraaf bepalen we het effect van de maatregelen voor verschillende inkomensgroepen. Om het effect van de maatregelen in te schatten, berekenen we het verschil tussen de gestegen energieprijzen en het compensatiebedrag van de maatregel.

Energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen

De energietoeslag is gericht op huishoudens met een laag inkomen. We doen hier de aanname dat de groep huishoudens met een laag inkomen (tot 120% van het sociaal minimum) overeenkomt met de 20% huishoudens met de laagste inkomens. Tabel 18 laat zien dat enkel huishoudens met een laag inkomen compensatie (in de vorm van een energietoeslag) ontvangen.

Tabel 18 - Effect van energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen op verschillende inkomensgroepen (gemiddelde toename energiekosten - compensatiebedrag = netto kostenstijging)

Extra kosten	20% huishoudens met de laagste inkomens	Overige huishoudens	20% huishoudens met de hoogste inkomens
Hoge prijzen	€ 769 - € 769 = € 0	€ 993 - € 0 = € 993	€ 1.312 - € 0 = € 1.312
Zeer hoge prijzen	€ 1.591 - € 1.591 = € 0	€ 1.985 - € 0 = € 1.985	€ 2.625 - € 0 = € 2.625

Energietoeslag gekoppeld aan zorgtoeslag (inkomensafhankelijk)

We gaan ervan uit dat de huishoudens met de laagste inkomens recht hebben op het maximale bedrag van de zorgtoeslag (en dus op de energietoeslag) en dat de groep overige huishoudens recht heeft op de helft van de energietoeslag. De toeslag is afhankelijk van het inkomen. In werkelijkheid zullen er in de groep 'overige huishoudens' huishoudens zijn die aanspraak maken op meer dan de helft van de toeslag, maar ook huishoudens die geen recht hebben op de zorg-/energietoeslag. De huishoudens met de hoogste inkomens ontvangen geen compensatie.

Tabel 19 laat zien dat de overige huishoudens iets minder dan de helft van hun extra energiekosten vergoed krijgen.

Tabel 19 - Effect van energietoeslag (inkomensafhankelijk) op verschillende inkomensgroepen (gemiddelde toename energiekosten - compensatiebedrag = netto kostenstijging)

Extra kosten	20% huishoudens met de laagste inkomens	Overige huishoudens	20% huishoudens met de hoogste inkomens
Hoge prijzen	€ 769 - € 769 = € 0	€ 993 - € 398 = € 595	€ 1.312 - € 0 = € 1.312
Zeer hoge prijzen	€ 1.591 - € 1.591 = € 0	€ 1.985 - € 796 = € 1.190	€ 2.625 - € 0 = € 2.625

Hogere teruggave energiebelasting (variant a - alle huishoudens)

We gaan ervan uit dat de teruggave energiebelasting tot zo'n niveau wordt verhoogd, dat bij huishoudens met een laag inkomen alle extra kosten worden gecompenseerd. Tabel 20 laat zien dat de overige huishoudens wel te maken krijgen met extra kosten.

Tabel 20 - Effect van hogere teruggave energiebelasting (alle huishoudens) op verschillende inkomensgroepen (gemiddelde toename energiekosten - compensatiebedrag = netto kostenstijging)

Extra kosten	20% huishoudens met de laagste inkomens	Overige huishoudens	20% huishoudens met de hoogste inkomens
Hoge prijzen	€ 769 - € 769 = € 0	€ 993 - € 769 = € 197	€ 1.312 - € 769 = € 517
Zeer hoge prijzen	€ 1.591 - € 1.591 = € 0	€ 1.985 - € 1.591 = € 394	€ 2.625 - € 1.591 = € 1.034

Hogere teruggave energiebelasting (variant b - enkel huishoudens met een laag inkomen)

Tabel 20 laat zien dat wanneer de teruggave energiebelasting enkel bij de groep huishoudens met de laagste inkomens wordt verhoogd, de overige huishoudens de extra kosten volledig zelf moeten bekostigen.

Tabel 21 - Effect van hogere teruggave energiebelasting (enkel huishoudens met een laag inkomen) op verschillende inkomensgroepen (gemiddelde toename energiekosten - compensatiebedrag = netto kostenstijging)

Extra kosten	20% huishoudens met de laagste inkomens	Overige huishoudens	20% huishoudens met de hoogste inkomens
Hoge prijzen	€ 769 - € 769 = € 0	€ 993 - € 0 = € 993	€ 1.312 - € 0 = € 1.312
Zeer hoge prijzen	€ 1.591 - € 1.591 = € 0	€ 1.985 - € 0 = € 1.985	€ 2.625 - € 0 = € 2.625

Sociaal energietarief

Het sociaal tarief geldt enkel voor huishoudens met een laag inkomen. Uit Tabel 22 valt dan ook af te lezen dat de huishoudens met hogere inkomens geen compensatie ontvangen. De bedragen in de tabel geven het compensatiebedrag weer bij het gemiddeld energiegebruik van huishoudens met een laag inkomen. Het compensatiebedrag voor huishoudens met een laag inkomen neemt toe naarmate het energiegebruik toeneemt.

Tabel 22 - Effect van sociaal energietarief op verschillende inkomensgroepen (gemiddelde toename energiekosten - compensatiebedrag = netto kostenstijging)

Extra kosten	20% huishoudens met de laagste inkomens	Overige huishoudens	20% huishoudens met de hoogste inkomens
Hoge prijzen	€ 769 - € 769 = € 0	€ 993 - € 0 = € 993	€ 1.312 - € 0 = € 1.312
Zeer hoge prijzen	€ 1.591 - € 1.591 = € 0	€ 1.985 - € 0 = € 1.985	€ 2.625 - € 0 = € 2.625

Budget/voucher voor energiekosten

Het budget/de voucher voor de gestegen energiekosten geldt enkel voor huishoudens met een laag inkomen. De overige huishoudens ontvangen geen tegemoetkoming in de extra kosten.

Tabel 23 - Effect van budget/voucher voor energiekosten op verschillende inkomensgroepen (gemiddelde toename energiekosten - compensatiebedrag = netto kostenstijging)

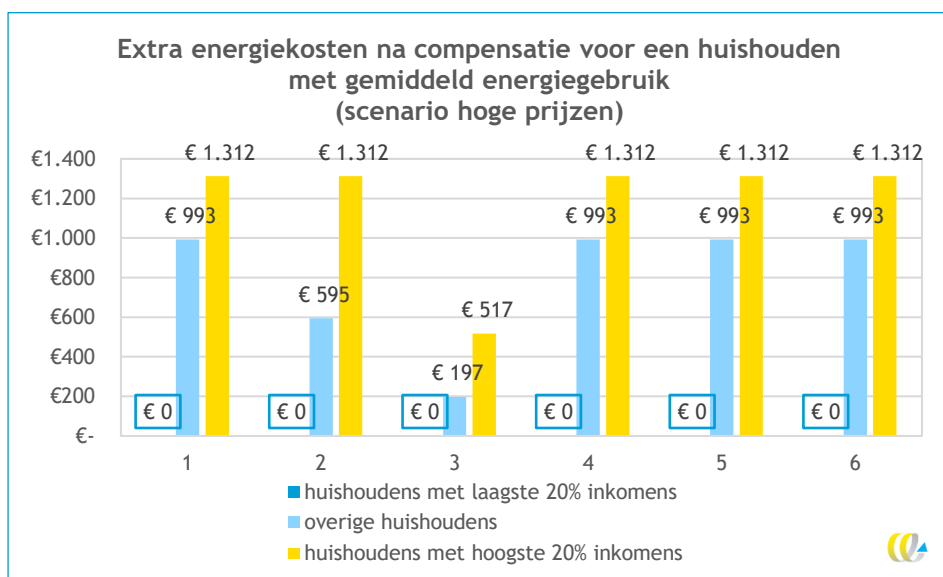
Extra kosten	20% huishoudens met de laagste inkomens	Overige huishoudens	20% huishoudens met de hoogste inkomens
Hoge prijzen	€ 769 - € 769 = € 0	€ 993 - € 0 = € 993	€ 1.312 - € 0 = € 1.312
Zeer hoge prijzen	€ 1.591 - € 1.591 = € 0	€ 1.985 - € 0 = € 1.985	€ 2.625 - € 0 = € 2.625

4.3 Conclusies

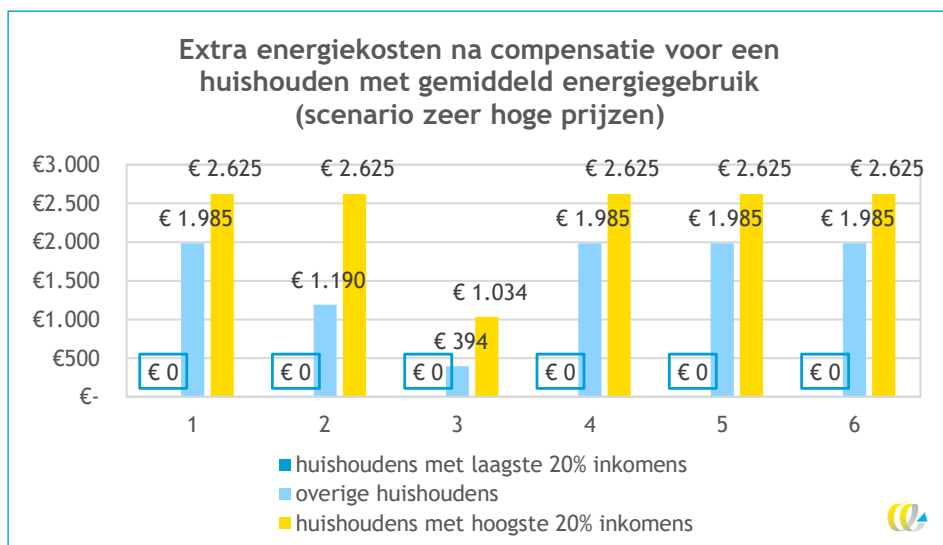
Figuur 1 en Figuur 2 geven de extra energiekosten na compensatie weer voor huishoudens met een gemiddeld energiegebruik voor de betreffende inkomensgroep. De nummers komen overeen met de volgende maatregelen:

1. Energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen.
2. Energietoeslag gekoppeld aan zorgtoeslag (inkomensafhankelijk).
3. Hogere teruggave energiebelasting (variant a - alle huishoudens).
4. Hogere teruggave energiebelasting (variant b - enkel huishoudens met een laag inkomen).
5. Sociaal energietarief.
6. Budget/voucher voor energiekosten.

Figuur 1 - Extra energiekosten na compensatie voor huishouden met gemiddeld energiegebruik - scenario 'hoge prijzen'

Figuur 2 - Extra energiekosten na compensatie voor een huishouden met een gemiddeld energiegebruik - scenario 'zeer hoge prijzen'

De grafieken laten zien dat maatregelen 1, 4, 5 en 6 enkel huishoudens met lage inkomens compenseren. De overige huishoudens worden niet tegemoet gekomen. Maatregel 2 compenseert naast de huishoudens met lage inkomens ook huishoudens met middeninkomens. Hoe hoger het inkomen, hoe lager het compensatiebedrag is. Maatregel 3 compenseert alle inkomensgroepen met hetzelfde bedrag.

We benadrukken dat we in de figuren zijn uitgegaan van *gemiddelde* energiegebruiken. Huishoudens met een laag inkomen en een hoger dan gemiddelde energierekening worden dus (met uitzondering van maatregel 5 - sociaal tarief) niet gecompenseerd voor alle extra energiekosten waar zij als gevolg van de gestegen energieprijzen mee te maken krijgen.

5 Conclusies

In dit hoofdstuk vergelijken we de zes compensatiemogelijkheden op verschillende aspecten.

5.1 Doelgroep en bereik

De meeste maatregelen zijn gericht op huishoudens met een laag inkomen. De energietoeslag gekoppeld aan de zorgtoeslag compenseert een bredere groep huishoudens: ook middeninkomens die in aanmerking komen voor de zorgtoeslag ontvangen de energietoeslag. Op deze huishoudens is dan wel een lager compensatiebedrag van toepassing. Enkel de maatregel ‘generieke verhoging teruggave energiebelasting’ compenseert alle huishoudens, ook die geen problemen hebben met het betalen van de energierekening.

De meeste maatregelen (op de maatregel ‘sociaal energietarief’ na) zijn onafhankelijk van het energiegebruik van huishoudens. Hierdoor komt ook compensatie terecht bij huishoudens die geen hoge energierekening hebben (bijvoorbeeld doordat zij in een nul-op-de-meter woning wonen).

Maatregelen die doelgroepen automatisch bereiken, zijn doeltreffender omdat er geen huishoudens zijn die buiten beeld blijven.

Tabel 24 - Doelgroep en bereik van de verschillende compensatiemaatregelen

Maatregel	Doelgroep	Bereik
Energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen	Huishoudens met een laag inkomen (120% van het sociaal minimum)	Volledige doelgroep niet automatisch in beeld. Sommige huishoudens moeten zich zelf melden, dus niet hele doelgroep wordt bereikt.
Energietoeslag gekoppeld aan zorgtoeslag (inkomensafhankelijk)	Huishoudens die zorgtoeslag ontvangen	Compensatie wordt automatisch toegekend aan iedereen die hier recht op heeft.
Hogere teruggave energiebelasting (variant a - alle huishoudens)	Alle huishoudens	Compensatie wordt automatisch toegekend aan alle huishoudens.
Hogere teruggave energiebelasting (variant b - enkel huishoudens met een laag inkomen)	Huishoudens met een laag inkomen (120% van het sociaal minimum)	Compensatie wordt automatisch toegekend aan iedereen die hier recht op heeft (tenzij huishoudens dit via het Portaal voor Inkomensafhankelijke Huurverhoging aan moeten vragen).
Sociaal energietarief	Huishoudens met een laag inkomen (120% van het sociaal minimum), huishoudens met hoog verbruik ontvangen meer compensatie.	Compensatie wordt automatisch toegekend aan alle huishoudens (tenzij huishoudens dit via het Portaal voor Inkomensafhankelijke Huurverhoging aan moeten vragen).
Budget/voucher voor energiekosten	Huishoudens met een laag inkomen (120% van het sociaal minimum)	Volledige doelgroep niet automatisch in beeld. Sommige huishoudens moeten zich zelf melden, dus niet hele doelgroep wordt bereikt. Aanvragen van voucher vraagt inspanning van huishoudens.

5.2 Uitvoerbaarheid

De meeste maatregelen vereisen maatwerk van organisaties waar de uitvoeringscapaciteit nu al onder druk staat: gemeente, de Belastingdienst en energieleveranciers.

Als energieleveranciers onderscheid moeten maken in verschillende doelgroepen (dus hogere teruggave energiebelasting of een gereduceerd tarief voor huishoudens met een laag inkomen), zorgt dit voor veel extra werk. Het is noodzakelijk dat energieleveranciers tijdig op de hoogte zijn van nieuwe compensatiemaatregelen voor het opzetten van nieuwe systemen.

Enkel de maatregel ‘verhoging teruggave energiebelasting - alle huishoudens’ zorgt voor nauwelijks extra inspanningen. Ook verwachten wij dat de energietoeslag gekoppeld aan de zorgtoeslag ingevoerd kan worden zonder dat dit een grote impact op de uitvoeringscapaciteit bij de Belastingdienst heeft. Als de compensatie in de vorm van een voucher wordt uitgekeerd, zorgt dit voor hogere uitvoeringskosten bij verschillende partijen.

Tabel 25 - Uitvoerbaarheid van de verschillende compensatiemaatregelen

Maatregel	Uitvoerbaarheid
Energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen	Uitvoering door gemeenten, capaciteit staat al onder druk.
Energietoeslag gekoppeld aan zorgtoeslag (inkomensafhankelijk)	Uitvoering door Belastingdienst, extra benodigde capaciteit naar verwachting beperkt.
Hogere teruggave energiebelasting (variant a - alle huishoudens)	Uitvoering door energieleveranciers, nauwelijks extra inspanningen vereist.
Hogere teruggave energiebelasting (variant b - enkel huishoudens met een laag inkomen)	Uitvoering door energieleveranciers en Belastingdienst. Extra inspanningen vereist bij beide organisaties.
Sociaal energietarief	Uitvoering door energieleveranciers en Belastingdienst. Extra inspanningen vereist bij beide organisaties.
Budget/voucher voor energiekosten	Uitvoering door Belastingdienst, organisatie als RVO en energieleveranciers. Extra inspanningen vereist bij alle organisaties.

5.3 Effect op inkomensgroepen

Paragraaf 4.3 liet zien dat enkel de maatregel ‘hogere teruggave energiebelasting’ alle huishoudens met hetzelfde bedrag compenseert. Bij de overige maatregelen worden alleen huishoudens met een laag inkomen gecompenseerd.

Bij de maatregelen ‘energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen’, ‘hogere teruggave energiebelasting - huishoudens met een laag inkomen’, ‘sociaal energietarief’ en ‘budget/voucher voor energiekosten’ geldt dat de compensatie wegvalt wanneer het huishouden boven een bepaalde inkomensgrens uitkomt. Bij het specifiek richten van compensatie op huishoudens met een laag inkomen, is de armoedeval een risico.

De inkomensafhankelijke energietoeslag is gekoppeld aan de zorgtoeslag en is daardoor niet beperkt tot de huishoudens met de allerlaagste inkomens. Ook huishoudens met een wat hoger inkomen kunnen dan compensatie ontvangen. Hoe hoger het inkomen, hoe lager het compensatiebedrag.

Tabel 26 - Effect op inkomensgroepen van de verschillende compensatiemaatregelen

Maatregel	Effect op inkomensgroepen
Energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen	Alleen compensatie voor huishoudens met laag inkomen.
Energietoeslag gekoppeld aan zorgtoeslag (inkomensafhankelijk)	Ook compensatie voor huishoudens met middeninkomens die in aanmerking komen voor zorgtoeslag. Hoe hoger het inkomen, hoe lager de compensatie.
Hogere teruggave energiebelasting (variant a - alle huishoudens)	Alle huishoudens worden met hetzelfde bedrag gecompenseerd.
Hogere teruggave energiebelasting (variant b - enkel huishoudens met een laag inkomen)	Alleen compensatie voor huishoudens met een laag inkomen.
Sociaal energietarief	Alleen compensatie voor huishoudens met een laag inkomen.
Budget/voucher voor energiekosten	Alleen compensatie voor huishoudens met een laag inkomen.

5.4 Effect op overheidsfinanciën

Tabel 27 laat zien dat het verhogen van de teruggave van de energiebelasting voor alle huishoudens zo'n tien keer meer kosten met zich meebrengt in vergelijking met de andere maatregelen. Ook de energietoeslag gekoppeld aan de zorgtoeslag kent hogere kosten dan de meeste overige compensatiemaatregelen. Dit komt doordat de doelgroep van deze maatregel breder is. We hebben de uitvoeringskosten niet voor alle maatregelen kunnen kwantificeren.

Alle maatregelen zijn gericht op financiële compensatie, via de energierekening of uitkeringen aan specifieke doelgroepen (huishoudens met een laag inkomen). Deze maatregelen werken alleen zo lang de financiële ondersteuning duurt. Als de energieprijzen hoog blijven, betekent dit dus een jaarlijks terugkerende kostenpost voor het Rijk. Een hoge energierekening wordt niet alleen veroorzaakt door hoge energieprijzen, maar kan ook ontstaan door bijvoorbeeld een slecht isolatieniveau van de woning. Het verduurzamen van woningen is een andere mogelijke manier waarop het Rijk huishoudens kan compenseren voor stijgende energielasten. Verduurzamingsmaatregelen verbeteren de energie-efficiëntie van woningen, bijvoorbeeld door middel van isolatie. De investeringskosten van verduurzamingsmaatregelen zijn weliswaar hoog, maar ze hebben een structureel, blijvend effect (CE Delft, 2021).

Tabel 27 - Effect op de overheidsfinanciën van de verschillende compensatiemaatregelen

Maatregel	Effect op overheidsfinanciën
Energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen	€ 1.448 miljoen per jaar (kosten van compensatie huishoudens en uitvoeringskosten gemeenten)
Energietoeslag gekoppeld aan zorgtoeslag (inkomensafhankelijk)	€ 5.500 miljoen per jaar (excl. uitvoeringskosten Belastingdienst)
Hogere teruggave energiebelasting (variant a - alle huishoudens)	€ 12.797 miljoen per jaar
Hogere teruggave energiebelasting (variant b - enkel huishoudens met een laag inkomen)	€ 1.273 miljoen per jaar (excl. uitvoeringskosten Belastingdienst)
Sociaal energietarief	€ 1.273 miljoen per jaar (excl. uitvoeringskosten Belastingdienst)
Budget/voucher voor energiekosten	€ 1.273 miljoen per jaar (excl. uitvoeringskosten Belastingdienst en organisatie als RVO)

5.5 Effect op energiebesparing

Enkel de maatregel ‘sociaal tarief’ heeft een effect op de prikkel om energie te besparen. Deze prikkel neemt af bij de huishoudens die in aanmerking komen voor dit gereduceerd tarief. De overige compensatiemaatregelen zijn niet afhankelijk van het energiegebruik/de hoogte van de energierekening en zorgen dus niet voor een toename of afname in de prikkel om energie te besparen. Hoge energieprijzen geven wel een prikkel om energie te besparen. Bij deze maatregelen blijven de energieprijzen gelijk. Bij de huidige hoge energieprijzen is er voor huishoudens een sterke prikkel om zuinig met energie om te gaan. Ook verdienen verduurzamingsmaatregelen zoals isolatie en duurzame warmtetechnieken zich sneller terug.

De energietoeslag (al dan niet gekoppeld aan de zorgtoeslag) wordt niet uitgekeerd via de energieleverancier. Dit kan ertoe leiden dat huishoudens het compensatiebedrag aan andere zaken dan energie besteden. De overige compensatiemaatregelen (verhoging teruggave energiebelasting, sociaal tarief en budget/voucher voor energiekosten) worden wel uitgekeerd via de energieleverancier en komen daarmee direct ten goede van de energiefactuur. Een ander voordeel van het verrekenen van de compensatie met de energierekening, is dat huishoudens de kosten niet zelf hoeven voor te schieten.

Tabel 28 - Effect op energiebesparing van de verschillende compensatiemaatregelen

Maatregel	Effect op prikkel om energie te besparen	Wordt compensatie verrekend met energierekening?
Energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen	Geen effect; compensatie onafhankelijk van energiegebruik/hoogte van de energierekening.	Nee
Energietoeslag gekoppeld aan zorgtoeslag (inkomensafhankelijk)	Geen effect; compensatie onafhankelijk van energiegebruik/hoogte van de energierekening.	Nee
Hogere teruggave energiebelasting (variant a - alle huishoudens)	Geen effect; compensatie onafhankelijk van energiegebruik/hoogte van de energierekening.	Ja
Hogere teruggave energiebelasting (variant b - enkel huishoudens met een laag inkomen)	Geen effect; compensatie onafhankelijk van energiegebruik/hoogte van de energierekening.	Ja
Sociaal energietarief	Hoe hoger het energiegebruik, hoe hoger het compensatiebedrag. De prikkel om energie te besparen neemt af bij huishoudens die in aanmerking komen voor het sociaal tarief.	Ja
Budget/voucher voor energiekosten	Geen effect; compensatie onafhankelijk van energiegebruik/hoogte van de energierekening.	Ja

5.6 Conclusie

De overzichtstabel op pagina 4 geeft de voor- en nadelen/aandachtspunten van de verschillende compensatiemaatregelen weer.

Voor Eneco is het belangrijk dat het energieverbruik van huishoudens duurzamer wordt en tegelijkertijd betaalbaar blijft. De huishoudens die het meeste risico lopen hun energierekening bij stijgende energieprijzen niet meer te kunnen betalen, zijn huishoudens met een laag inkomen en een hoog energiegebruik. De maatregel ‘sociaal energietarief’ is specifiek gericht op deze doelgroep. De overige maatregelen houden geen rekening met het energieverbruik/de hoogte van de energierekening van huishoudens, waardoor ook huishoudens compensatie ontvangen die dit niet nodig hebben (omdat zij bijvoorbeeld in een nul-op-de-meterwoning wonen). De maatregel ‘sociaal energietarief’ kent echter een belangrijk nadeel: bij huishoudens die in aanmerking komen voor dit gereduceerd tarief neemt de prikkel om zuinig met energie om te gaan af en duurt het langer voordat verduurzamingsmaatregelen zich terugverdienen. Daarnaast stelt Energie-Nederland (2022a) dat het sociaal tarief kan leiden tot financiële risico’s doordat niet alle energieleveranciers volledig worden gecompenseerd (vanwege verschillende inkoopposities) en energieleveranciers het misgelopen bedrag zelf moeten voorschieten.

De maatregel ‘generieke verhoging van de teruggave energiebelasting’ is weliswaar gemakkelijk uitvoerbaar, maar het minst doelmatig. Dit komt doordat veel huishoudens worden gecompenseerd die dit niet nodig hebben, waardoor de kosten voor het Rijk hoog oplopen.

Voor de energietoeslag die wordt uitgekeerd door gemeenten, is veel uitvoeringscapaciteit bij gemeenten nodig, terwijl deze al onder druk staan. Ook geldt hierbij het risico dat de compensatie niet aan energie wordt besteed, waardoor huishoudens bij de jaarafrekening alsnog in de problemen kunnen komen. Hetzelfde geldt voor de energietoeslag die gekoppeld is aan de zorgtoeslag. Een voordeel van de energietoeslag gekoppeld aan de zorgtoeslag is dat ook een relatief grote groep huishoudens met een inkomen hoger dan 120% van het sociaal minimum wordt gecompenseerd.

De verhoging van de teruggave energiebelasting voor huishoudens met een laag inkomen kent de meeste voordelen ten opzichte van de andere maatregelen die we in deze notitie hebben verkend:

- de maatregel gaat niet ten koste van de prikkel om energie te besparen;
- het compensatiebedrag komt direct ten goede van de energierekening;
- als het Portaal voor Inkomensafhankelijke Huurverhoging kan worden gebruikt voor de inkomensstoets, is de extra benodigde uitvoeringscapaciteit bij de Belastingdienst naar verwachting beperkt en kunnen mogelijk ook middeninkomens gecompenseerd worden.

De maatregel ‘budget/voucher’ voor energiekosten kent vergelijkbare voordelen als de verhoogde teruggave energiebelasting voor huishoudens met een laag inkomen. Echter vraagt deze maatregel meer inspanningen van huishoudens en de uitvoeringsorganisaties.

Alle maatregelen die we in deze notitie hebben besproken, zijn gericht op financiële compensatie en werken enkel zo lang de financiële ondersteuning duurt. Als de energieprijzen hoog blijven, betekent dit dus een jaarlijks terugkerende kostenpost voor het Rijk. Een hoge energierekening wordt niet alleen veroorzaakt door hoge energieprijzen, maar bijvoorbeeld ook door slechte isolatie of niet-energiezuinige apparaten. Ondersteuning in de vorm van verduurzamingsmaatregelen is dus ook een kansrijke oplossingsrichting voor huishoudens met een hoog energiegebruik. De investeringskosten van verduurzamingsmaatregelen als isolatie en het overschakelen op duurzame warmtetechnieken zijn weliswaar hoog, maar ze hebben een structureel, blijvend effect.

Literatuur

- Belastingdienst Toeslagen, 2021. Informatieblad zorgtoeslag 2022, Den Haag: Ministerie van Financiën.
- Belastingdienst Toeslagen, lopend-a. Feiten en cijfers.
Available at: <https://www.overtoeslagen.nl/over-ons-werk/feiten-en-cijfers>
- Belastingdienst Toeslagen, lopend-b. Kan ik zorgtoeslag krijgen?
Available at:
<https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/zorgtoeslag/content/kan-ik-zorgtoeslag-krijgen>
[Geopend 4 juli 2022].
- Belastingdienst, 2022. Handleiding Inkomensafhankelijke huurverhoging: Inkomenscategorieën aanvragen voor woningen met een gereguleerde huurovereenkomst, Den Haag: Belastingdienst.
- Belastingdienst, lopend-a. Portaal voor Inkomensafhankelijke Huurverhoging.
Available at: <https://pih.belastingdienst.nl/accounts/login/?next=/>
[Geopend 8 augustus 2022].
- CBS, 2021. Huishoudens; grootte, samenstelling, positie in het huishouden, 1 januari.
Available at: <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/82905NED/table?dl=6AED2>
[Geopend 4 juli 2022].
- CE Delft & Ecorys, 2021. Evaluatie energiebelasting, Delft: CE Delft.
CE Delft, 2021. Energiearmoede in de warmtetransitie: Onderzoek naar beleidsinstrumenten, Delft: CE Delft.
- CPB & SCP, 2020. Kansrijk armoedebeleid, Den Haag: Centraal Planbureau en Sociaal en Cultureel Planbureau.
- CREG, lopend-a. Calorische waarde.
Available at: <https://www.creg.be/nl/a-z-index/calorische-waarde>
[Geopend 5 juli 2022].
- CREG, lopend-b. *Sociaal tarief*. [Online]
Available at: <https://www.creg.be/nl/consumenten/prijzen-en-tarieven/sociaal-tarief#toc-hoeveel-bedraagt-het-sociaal-tarief->
[Geopend 5 juli 2022].
- Energie-Nederland, 2022a. Brief Urgentie maatregelen compensatie hoge energierekening (3 augustus 2022), Den Haag: Energie-Nederland.
- Energie-Nederland, 2022b. Voorstel Energie-Nederland voor compensatie op de energierekening (bijlage bij brief Urgentie maatregelen compensatie hoge energierekening), Den Haag: Energie-Nederland.
- FEPEG, 2020. Verklarende nota Toepassing sociaal tarief voor elektriciteit en gas: niet kosten reflectief, Brussel, België: Federatie van de Belgische Elektriciteits- en Gasbedrijven.
- FOD Economie, lopend. Sociaal tarief voor elektriciteit en/of aardgas.
Available at: <https://economie.fgov.be/nl/themas/energie/energieprijzen/sociaal-tarief-voor> [Geopend 4 juli 2022].
- IBO, 2021. IBO Financiering Energietransitie: Beleidsmatige keuzes in kosten, prikkels en verdeling, Den Haag: Interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO).
- Milieu Centraal, lopend-a. Energiebelasting 2022.
Available at: <https://www.milieucentraal.nl/energie-besparen/inzicht-in-je-energierekening/energiebelasting-2022/#:~:text=Wat%20zijn%20de%20plannen%3F,per%20kWh%20omlaag%2C%20inclusief%20btw> [Geopend 29 juni 2022].
- Milieu Centraal, lopend-b. Energierekening.

- Available at: [https://www.milieucentraal.nl/energie-besparen/inzicht-in-je-energierekening/energierekening/#:-:text=Tot%20de%20einddatum%20van%20het,\(inclusief%20energiebelastingen%20en%20btw\)](https://www.milieucentraal.nl/energie-besparen/inzicht-in-je-energierekening/energierekening/#:-:text=Tot%20de%20einddatum%20van%20het,(inclusief%20energiebelastingen%20en%20btw)) [Geopend 5 juli 2022].
- MinBZK, 2021. Kamerbrief middelen aanpak energiearmoede (3 december 2021), Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- MinBZK, 2022. Kamerbrief beroep op CW Artikel 2.27 ten behoeve van de bestrijding van energiearmoede via gemeenten (25 mei 2022), Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Ministerie van Financiën, 2021. Vierde nota van wijziging Belastingplan 2022, Den Haag: Ministerie van Financiën.
- Ministerie van Financiën, 2022. Rijksbegroting: Artikel 3.8 Artikel 8 Tegemoetkoming specifieke kosten, Den Haag: Ministerie van Financiën.
- Ministerie van SZW, 2022a. Brief regering Voortgang energietoeslag (5 juli 2022), Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
- Ministerie van SZW, 2022b. Kamerbrief Aanvullende koopkrachtmaatregelen 2022 (11 maart 2022), Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
- MinSZW, 2022a. Kamerbrief garantie budget energietoeslag (28 april 2022), Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
- MinSZW, 2022b. Kamerbrief wetsvoorstel eenmalige energietoeslag lage inkomens (15 maart 2022), Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
- Rijksoverheid, 2022a. Minister Schouten: gemeenten kunnen beginnen met uitkeren energietoeslag. Available at: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/koopkracht/nieuws/2022/03/15/minister-schouten-gemeenten-kunnen-beginnen-met-uitkeren-energietoeslag> [Geopend 29 juni 2022].
- Rijksoverheid, 2022b. Ministerie SZW: wijs huishoudens met laag inkomen op aanvraag energietoeslag. Available at: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/06/10/ministerie-szw-wijs-huishoudens-met-laag-inkomen-op-aanvraag-energietoeslag> [Geopend 8 juli 2022].
- Rijksoverheid, lopend-a. Hoe vraag ik de energietoeslag aan van ongeveer € 800?. Available at: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/koopkracht/vraag-en-antwoord/hoevraagikdeenergietoeslagaanvanongeveer-e282ac-800> [Geopend 4 juli 2022].
- Rijksoverheid, lopend-b. Hoe vraag ik de energietoeslag aan van ongeveer €1300?. Available at: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/koopkracht/vraag-en-antwoord/hoevraagikdeenergietoeslagaan> [Geopend 26 juli 2022].
- Rijksoverheid, lopend-c. IOAW-, IOW-, IOAZ-uitkering. Available at: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/uitkering-oudere-werklozen-ioaw-iow-ioaz/ioaw-iow-ioaz-uitkering> [Geopend 29 juni 2022].
- Rijksoverheid, lopend-d. Is een zorgverzekering verplicht?. Available at: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/zorgverzekering/vraag-en-antwoord/ben-ik-verplicht-een-zorgverzekering-af-te-sluiten#::-:text=Wie%20in%20Nederland%20woont%20of,basispakket%20van%20de%20zorgverzekering%20zit> [Geopend 4 juli 2022].
- Rijksoverheid, lopend-e. STAP-budget voor scholing en ontwikkeling. Available at: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leven-lang-ontwikkelen/leven-lang-ontwikkelen-financiële-regelingen/stap-budget> [Geopend 26 juli 2022].
- Rijksoverheid, lopend-f. Stijgende energierekening deels gecompenseerd. Available at: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/koopkracht/stijgende-energierekening-deels-gecompenseerd> [Geopend 23 juni 2022].
- SER, 2021. Werken zonder armoede, Den Haag: Sociaal-Economische Raad.

Stimulansz, 2022. Handreiking eenmalige energietoeslag 2022: Wegwijzer voor de uitvoering, Utrecht: Stimulansz.

Stimulansz, 2022. Handreiking eenmalige energietoeslag: Wegwijzer voor de uitvoering (versie 6), Utrecht: Stimulansz.

TNO, 2021. De feiten over energiearmoede in Nederland: Inzicht op nationaal en lokaal niveau, Amsterdam: TNO.

Vlaanderen, lopend-a. Leefloon.
Available at: <https://www.vlaanderen.be/leefloon> [Geopend 5 juli 2022].

Vlaanderen, lopend-b. Sociaal tarief voor elektriciteit en aardgas (sociale maximumprijzen).
Available at: <https://www.vlaanderen.be/sociaal-tarief-voor-elektriciteit-en-aardgas-sociale-maximumprijzen> [Geopend 5 juli 2022].